

บนเส้นทางแห่ง

การจัดการตนเอง

ของแผ่นดินไทย

ประเวศ วะสี

การจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด
สร้างสัมพันธ์ภาพใหม่บนผืนแผ่นดินไทย

การถักทอทางสังคมทำให้เรื่องที่เป็นไปไม่ได้เป็นไปได้
Social weaving makes the impossible possible

จัดพิมพ์โดย...

สารบัญ

	หน้า
๑. เมื่อใดคนไทยทั้งชาติมีเป้าหมายร่วมกัน จะเกิดพลังมหาศาลที่จะเคลื่อนไปข้างหน้า	๕
๒. เป้าหมายร่วมกันของคนไทยทั้งชาติ	๗
๓. การรวมศูนย์อำนาจการปกครอง ต้นเหตุปัญหาของประเทศ	๑๓
๔. หัวใจของการแก้ปัญหาของประเทศ คือ การกระจายอำนาจให้ชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง	๑๙
๕. ความถูกต้องต้องก่อตัวขึ้นมาจากหน่วยย่อยข้างล่าง	๒๕
๖. กระบวนการชุมชน ชุมชนจัดการตนเอง ประชาธิปไตยชุมชน	๓๑
๗. ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง	๓๙
๘. การถักทอกันทำงานในพื้นที่ – โอกาสของประเทศไทย	๔๓
๙. ๑ มหาวิทยาลัย ต่อ ๑ จังหวัด – ๑ บริษัท ต่อ ๑ ตำบล	๕๓
๑๐. สัมพันธ์ภาพใหม่บนผืนแผ่นดินไทย	๕๗
๑๑. ประชาธิปไตยควอนตัม (Quantum Democracy)	๖๓
๑๒. การส่งเสริมการจัดการตนเองของแผ่นดินไทย	๖๙
สรุป	๗๓

เมื่อใดคนไทยทั้งชาติมีเป้าหมายร่วมกัน จะเกิดพลวัติที่เคลื่อนไปข้างหน้า

ที่ผ่านมา คนไทยแต่ละกลุ่ม องค์กร สถาบัน ฝ่าย ต่างมีเป้าหมาย แยกย่อยเฉพาะของตน ๆ เป้าหมายแยกย่อยเฉพาะของตน ๆ ทำให้ ทอนกำลังกันเอง ขัดแย้ง รุนแรง ทำลายกันและกัน ทำให้ชาติหมดพลัง ที่จะเคลื่อนไปข้างหน้า หรือยิ่งกว่านั้น การกระพือความเกลียดชัง ระหว่างกันอาจพาสังคมไทยไปสู่จุดพลิกผันที่เกิดฆ่ากันตายเป็นหมื่น เป็นแสน เป็นมิลลียูนิยัค อันที่จริงประเทศไทยมีทุนทางต่าง ๆ มากมาย ทั้งทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางความรู้ ทุนทางศาสนาธรรม ทุนภาครัฐ ทุนภาคธุรกิจเอกชน ทุน เหล่านี้มากพอหรือเกินพอที่จะสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ถ้าคน ไทยทั้งชาติมีเป้าหมายร่วมกัน และมีวิธีที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น

จึงเป็นการสมควรที่คนไทยทุกภาคส่วนน่าจะระดมรค์สร้างเป้าหมาย ร่วมกันของคนไทยทั้งชาติ ทำความเข้าใจหลักการ และร่วมกันปฏิบัติ ตามหลักการเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น

๒.

เป้าหมายร่วมกันของคนไทยทั้งชาติ

ตัวอย่างของเป้าหมาย ๖ ประการของคนไทยทั้งชาติร่วมกัน แสดงไว้ในล้อมกรอบซึ่งอธิบายความหมายและที่มา ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป้าหมายต่ำ คนจะเห็นต่างกัน เช่น จะสร้างสะพานหรือไม่สร้าง แม้เรื่องรัฐธรรมนูญก็นำไปสู่ความแตกแยกได้ เป้าหมายต้องสูงพอ คนทั้งหมดจึงจะร่วมกันได้ เป้าหมายที่ ๑ ที่นำเสนอคือ “ประเทศเป็นดินแดนที่ลูกหลานของเราจะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข” จะหายากที่มีคนไม่ต้องการเป้าหมายนี้

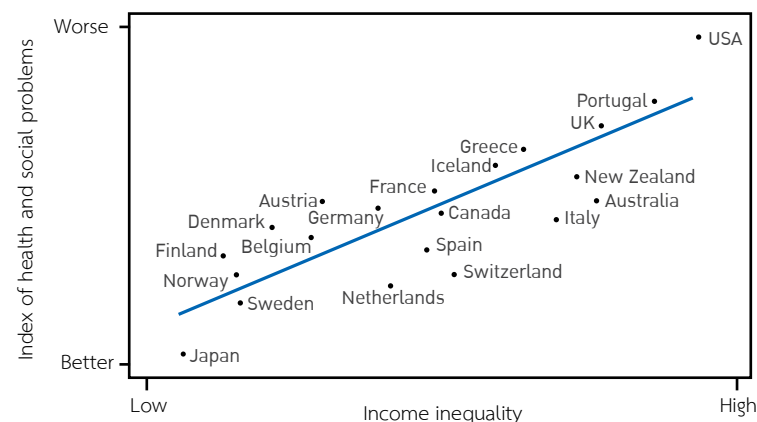

ตัวอย่างเป้าหมาย ๒ ประการของคนไทยร่วมกัน

๑. ประเทศไทยเป็นแผ่นดินที่ลูกหลานของเราจะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข
๒. สังคมไทยมีความเป็นธรรม ไม่มีความเหลื่อมล้ำมากเกินไป
๓. มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ปฏิเสธระบอบเผด็จการทุกรูปแบบ
๔. กลไกของรัฐมีสมรรถนะสูง มีคอร์รัปชันต่ำ
๕. มีการกระจายอำนาจการปกครองให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองให้ได้มากที่สุด
๖. คนไทยทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เสมอกัน มีความเป็นพลเมืองสูง เป็นสังคมทางราบที่มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำโดยทั่วถึง เป็นสังคมเข้มแข็ง อันเป็นเหตุให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี

(๒) การที่สังคมจะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ต้องมีความเป็นธรรม ไม่มีความเหลื่อมล้ำมากเกินไป ความเป็นธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ถ้ามีความเป็นธรรมแล้วผู้คนจะมีความสุข มีความรักกันและรักส่วนรวม ถ้าขาดความเป็นธรรมจะนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งความขัดแย้ง ความแตกแยก และปัญหาทางการเมือง นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษสองคนคือ Wilkinson และ Pickett ได้รวบรวมข้อมูลจากประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลก แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำ เรื่องรายได้กับปัญหาสุขภาพและปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ พบความสัมพันธ์เกือบเป็นเส้นตรง (รูปที่ ๑)

Health and social problems are closely related to inequality among rich countries

รูปที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำเรื่องรายได้กับปัญหาสุขภาพและปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ (จาก Wilkinson และ Pickett)

สหรัฐอเมริกาและอังกฤษเป็นตัวอย่างของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำเรื่องรายได้สูงมาก ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสุด ประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียอยู่ในกลุ่มที่มีความเหลื่อมล้ำต่ำ ปัญหาสังคมสุขภาพ ซึ่งรวมถึงการตั้งครกในวัยรุ่น ปัญหาสุขภาพจิต อาชญากรรม ความรุนแรง การเกิดจลาจล เป็นเงาตามตัวของความเหลื่อมล้ำ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันที่ได้รับรางวัลโนเบลได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในอเมริกา ชื่อว่า “The Price of Inequality : How Today’s Divided Society Endangers Our

* Wilkinson, R. and Pickett, K. : The Spirit Level : Why Greater Equality Makes Societies Stronger. Bloomsbury Press, New York, 2010.

Future” โดยชี้ให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำเป็นอันตรายต่ออนาคตของอเมริกาอย่างไร

ประเทศไทยมีความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำสูง จึงควรเป็นเป้าหมายของคนไทยร่วมกันที่จะสร้างสังคมที่เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ

(๓) มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ปฏิเสธระบอบเผด็จการทุกรูปแบบ ระบอบประชาธิปไตยเป็นธรรมชาติและเป็นกระแสใหญ่ของโลก ไม่มีประเทศใดฝ่าฝืนได้ ประเทศไทยได้มีการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยกันมาเกือบหนึ่งศตวรรษแล้ว ควรจะเป็นเป้าหมายร่วมกันได้แล้วว่าต้องมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และปฏิเสธระบอบเผด็จการทุกรูปแบบ

(๔) กลไกของรัฐมีสมรรถนะสูง มีคอร์รัปชันต่ำ ขณะนี้กลไกของรัฐมีสมรรถนะต่ำ มีคอร์รัปชันสูง ทำให้แก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้ เกิดความขัดแย้งและวิกฤต ต้องตั้งเป้าหมายว่าเราจะต้องมีกลไกของรัฐที่มีสมรรถนะสูง มีคอร์รัปชันต่ำ

(๕) มีการกระจายอำนาจการปกครองให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองให้ได้มากที่สุด ประเทศไทยรวมศูนย์อำนาจการปกครอง ทำให้กลไกของรัฐมีสมรรถนะต่ำและมีคอร์รัปชันสูง และเป็นต้นตอของปัญหาอื่น ๆ เกือบทุกชนิด ดังจะได้กล่าวให้ละเอียดต่อไป จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจการปกครองไปให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองให้ได้มากที่สุด

(๖) คนไทยทุกคนมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เสมอกัน ความเป็นพลเมืองสูง เป็นสังคมทางราบที่มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำโดยทั่วถึง เป็นสังคมเข้มแข็ง อันเป็นเหตุให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี

ข้อนี้มีความสำคัญยิ่ง เป็นจุดชี้ขาดว่าประชาธิปไตยจะได้ผลหรือไม่ ที่เราพัฒนาประชาธิปไตยมาเกือบร้อยปีแล้วยังไม่ได้ผลเพราะขาดข้อนี้ กล่าวคือ สังคมไทยเป็น **“สังคมทางตั้ง”** ที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาค คนข้างบนมีอำนาจ คนข้างล่างไม่มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่มีอำนาจ ตราบใดที่สังคมยังเป็นสังคมทางตั้ง ถึงจะมีการเลือกตั้ง ถึงจะมีการสั่งสอนทางศาสนธรรม เศรษฐกิจก็ไม่ดี การเมืองก็ไม่ดี ศีลธรรมก็ไม่ดี

ประเทศอิตาลี ประเทศเดียวกัน ใช้รัฐธรรมนูญเดียวกัน ใช้กฎหมายเดียวกัน แต่ดูเหมือนเป็น ๒ ประเทศในประเทศเดียวกัน คืออิตาลีตอนเหนือเศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี อิตาลีตอนใต้ตรงข้าม คำว่า “มาเฟีย” ก็มาจากอิตาลีตอนใต้ Robert Putnam จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดไปวิจัยพบว่า อิตาลีตอนเหนือกับอิตาลีตอนใต้โครงสร้างสังคมไม่เหมือนกัน ตอนเหนือเป็นสังคมแนวราบ ผู้คนมีความเสมอภาค มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ ที่เรียกว่ามีความเป็นประชาสังคม หรือ Civil Society ส่วนอิตาลีตอนใต้เป็นสังคมแนวตั้ง บางเมืองก็เคร่งศาสนามาก แต่ศีลธรรมก็ไม่ดี Putnam ให้ชื่อหนังสือของเขาว่า “Making Democracy Work : Civic Traditions in Modern Italy” ซึ่งหมายถึงว่า การที่ประชาธิปไตยจะได้ผลไม่ใช่อายุที่มี

การเลือกตั้งเท่านั้น แต่ต้องมีโครงสร้างทางสังคมที่เป็นทางราบ ผู้คนมีศักดิ์ศรี มีความเสมอภาค มีความเป็นพลเมืองสูง

จะต้องตราข้อนี้ไว้ให้ดี ๆ ประชาธิปไตยของเราไม่ได้ผลมานานมากแล้ว เพราะเราสนใจประชาธิปไตยแค่การเลือกตั้ง แต่ไม่สนใจเลือกสังคมเข้มแข็ง ในมาตรการที่จะบรรลุเป้าหมายจะมีเรื่อง “การเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง” ด้วย

๓.

การรวมศูนย์อำนาจการปกครอง ต้นเหตุปัญหาของประเทศ

เรามักแก้ปัญหที่ปลายเหตุ จึงแก้ไม่ได้

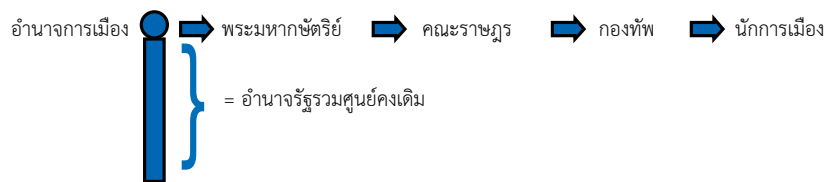
ต้นเหตุปัญหาของประเทศอยู่ที่การรวมศูนย์อำนาจการปกครอง

เราต้องพยายามทำความเข้าใจตรงนี้ให้ดี ๆ คณะกรรมการปฏิรูปซึ่งมีนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ซึ่งรวบรวมนักคิด นักวิชาการ นักปราชญ์ มาทำงานกันอย่างเข้มข้น ได้จัดทำรายงานชื่อ “ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ” ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักงานปฏิรูป ได้กล่าวถึงปัญหาโครงสร้างอำนาจไว้อย่างลึกซึ้ง ควรที่คนไทยจะได้อ่านกันอย่างแพร่หลาย

แม้เรามีการเปลี่ยนแปลงการปกครองตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ และผ่านการต่อสู้ทางการเมืองกันมาจนไม่มีใครปฏิเสธระบอบการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้ แต่สิ่งหนึ่งที่คงทนเกือบไม่เปลี่ยนแปลงอะไรเลยคือการปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจ ประเทศไทยปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางอย่างเบ็ดเสร็จมาตั้งแต่สมัย ร.๕ เป็นเวลากว่า ๑๐๐ ปี การเปลี่ยนแปลงและการต่อสู้ที่มีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นแต่เพียง

เปลี่ยนแปลงผู้ถืออำนาจสูงสุดที่ส่วนบนเท่านั้น ส่วนการปกครองโดย
รวมศูนย์อำนาจเบ็ดเสร็จไว้ที่ส่วนกลางยังเหมือนเดิม (รูปที่ ๒)

รูปที่ ๒ เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงผู้ถืออำนาจทางการเมืองสูงสุด
แต่อำนาจรัฐรวมศูนย์ยังคงเดิมในรอบ ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา

โครงสร้างอำนาจรัฐรวมศูนย์นี้แท้ที่จริงเป็นโครงสร้างอำนาจ
เผด็จการ โครงสร้างอำนาจการปกครองที่แผ่ฐานปกคลุมไปทั้งแผ่นดิน
เป็นโครงสร้างที่ใหญ่โตแน่นหนาแข็งแกร่งมาก เรามักมองกันแต่ว่า
การเมืองที่คุณภาพไม่ดีทำให้ระบบข้าราชการประจำไม่ดี แต่แท้ที่จริง
แล้วระบบอำนาจรัฐรวมศูนย์มีผลต่อคุณภาพทางการเมืองอย่างมาก ดัง
จะกล่าวต่อไป โครงสร้างอำนาจรัฐเป็นต้นเหตุของปัญหา ซึ่งถ้าไม่แก้ไข
เราจะแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ไม่ได้

การปกครองรวมศูนย์อำนาจเป็นต้นเหตุของปัญหาใหญ่ ๆ อย่าง
น้อย ๖ ประการด้วยกัน คือ

๑. ทำให้ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ ไม่ว่าจะเป็นล้ามนื้อหรือสมอง ถ้าเรา
ไม่ได้ทำเองคิดเองก็จะอ่อนแอ การรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่
ส่วนกลางทำให้ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ ถ้าชุมชนท้องถิ่นสามารถคิดเอง
ทำเองได้ก็จะเข้มแข็ง ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งจะจัดการปัญหาต่าง ๆ ไป

ได้ ๘๐-๙๐ เปอร์เซ็นต์ เมื่ออำนาจรวมศูนย์ ปัญหาจากทุกทิศทุกทางก็
รวมเข้ามาที่ส่วนกลางซึ่งไม่สามารถรับมือได้ เรามีหมู่บ้านทั้งหมด
ประมาณ ๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน ตำบลประมาณ ๘,๐๐๐ ตำบล ชุมชน
ท้องถิ่นเหล่านี้ครอบคลุมทุกตารางนิ้วของประเทศ เป็นฐานของ
ประเทศ เมื่อฐานของประเทศไม่แข็งแรง ประเทศก็ไม่มั่นคง โครงสร้าง
ใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นพระเจดีย์หรือพีรามิด ต้องกว้างและแข็งแรงจึงจะ
มั่นคง ประเทศไทยชวนเซเพราะฐานของประเทศอ่อนแอเนื่องจากการ
ปกครองที่รวมศูนย์อำนาจ

**๒. ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจที่รวมศูนย์กับวัฒนธรรม
ท้องถิ่น** วัฒนธรรมย่อมแตกต่างหลากหลายไปตามท้องถิ่นที่แตกต่างกัน
แต่อำนาจที่รวมศูนย์ต้องการให้เหมือนกัน คือเหมือนกับที่ส่วนกลาง
กำหนด จึงขัดแย้งกัน วัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงการร้องรำทำเพลงหรือ
ศิลปวัตถุเท่านั้น แต่มีความหมายกว้างและลึกมาก หมายถึงวิถีชีวิต
ร่วมกันของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ อันรวมถึงคุณค่า
ร่วมกัน ความเชื่อร่วมกัน การทำมาหากิน ขนบธรรมเนียมประเพณี
สุนทรียธรรม การดูแลรักษาสุขภาพ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
การใกล้ชิดความขัดแย้ง ฯลฯ สัมพันธ์มาเป็นภูมิปัญญาอันเป็น
อัตลักษณ์ เป็นศักดิ์ศรี เป็นความภาคภูมิใจ เป็นความสุขของผู้คนที่ได้
อยู่ในวัฒนธรรมของเขา การรวมศูนย์อำนาจคือการทำลายวัฒนธรรม
ท้องถิ่น ความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับอำนาจที่รวมศูนย์มี
อาการต่าง ๆ อาการอย่างหนึ่งคือความรุนแรงที่จังหวัดชายแดนใต้ เป็น
ธรรมชาติที่ถ้ารัฐใดใจกว้าง ยอมให้ท้องถิ่นมีความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม ท้องถิ่นต้องการอยู่ร่วมกับรัฐนั้น ถ้ารัฐใดที่ส่วนกลางพยายามกลืนกินวัฒนธรรมท้องถิ่น ท้องถิ่นต้องการแยกตัว เพราะความรู้สึกศักดิ์ศรีเชิงอัตลักษณ์นั้นแรง ทำนองท้องถิ่นใครใคร่รัก

๓. ทำให้ระบบรัฐอ่อนแอ ระบบรัฐที่เอาแต่ใช้อำนาจสั่งการจะอ่อนแอ เพราะไม่เรียนรู้ เมื่อไม่เรียนรู้ก็จะมีสมรรถนะต่ำ เมื่อมีสมรรถนะต่ำก็แก้ปัญหาอะไรไม่ได้ ปัญหาที่สะสมทำให้บ้านเมืองวิกฤตมากขึ้น ๆ และเป็นต้นเหตุของความรุนแรง

๔. ทำให้มีคอร์รัปชันสูง ถ้าอำนาจเข้มข้นที่ไหน คอร์รัปชันก็จะมากเป็นเงาตามตัว ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ย้อนหลังไปร้อยกว่าปีเต็มไปด้วยคอร์รัปชัน ต่อมากระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นโดยทั่วถึง ประเทศเขาเล็กกว่าเรามาก มีประชากรเพียง ๖-๗ ล้านคน เขากระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นที่เรียกว่า Canton ถึง ๒๓ + อีก ๓ กึ่งอัตโนมัติ ประชาชนเข้ามามีส่วนโดยตรงและควบคุมโดยใกล้ชิด คอร์รัปชันก็หมดไป กลายเป็นประเทศน่าอยู่อย่างที่เรารู้จักกัน ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีคอร์รัปชันสูงอันดับต้น ๆ การรวมศูนย์อำนาจเป็นต้นเหตุ การแก้ที่ปลายเหตุไม่ได้ผล

๕. ทำให้การต่อสู้ชิงอำนาจทางการเมืองรุนแรง ทำให้เกิดระบอบธนธิปไตย และการเมืองด้อยคุณภาพ เพราะอำนาจรัฐรวมศูนย์ ใครได้อำนาจทางการเมืองสูงสุดก็กินรวบอำนาจหมดทั้งประเทศ นี่เป็นแรงจูงใจให้มีการต่อสู้ชิงอำนาจทางการเมืองอย่างรุนแรง เดิมก็ใช้พลังกำลังเข้าแย่งชิงอำนาจนี้ ต่อมาก็แปรรูปมาเป็นการลงทุนด้วยเงิน

จำนวนมหาศาลเพื่อให้ได้อำนาจทางการเมือง กลายเป็นระบอบเงินเป็นใหญ่หรือธนธิปไตย เมื่อลงทุนก็ต้องถอนทุนและแสวงกำไร คอร์รัปชันเชิงนโยบายก็ติดตามมา ทำให้การเมืองด้อยคุณภาพ ถ้ามีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นโดยทั่วถึงก็ไม่มีใครอยากจะมาลงทุนขนาดหนักให้ได้อำนาจทางการเมืองที่ส่วนกลาง เพราะมันไม่คุ้ม ประเทศที่กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นโดยทั่วถึง เราไม่ได้ยินเรื่องทำนองนี้

๖. ทำให้ทำรัฐประหารได้ง่าย อำนาจที่รวมศูนย์ยึดอำนาจได้ง่าย ใช้ทหารไม่กี่ร้อยคนก็ยึดได้แล้ว การยึดได้ง่ายเป็นแรงจูงใจให้เกิดรัฐประหาร ถ้าอำนาจกระจายไปสู่ท้องถิ่นโดยทั่วถึง รัฐประหารก็ทำไม่ได้ เพราะไม่รู้จะยึดตรงไหน ประเทศที่กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เช่น อินเดีย จึงไม่มีรัฐประหาร เพราะทำไม่ได้

การปกครองที่รวมศูนย์อำนาจจึงเป็นต้นเหตุของปัญหาใหญ่ ๆ ของประเทศอย่างน้อย ๖ ประการ ตามที่กล่าวข้างต้นนี้ คือ

- ชุมชนท้องถิ่นหรือฐานของประเทศอ่อนแอ
- ความขัดแย้งระหว่างอำนาจส่วนกลางกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ความรุนแรงในชายแดนใต้
- ระบบรัฐที่มีสมรรถนะต่ำ
- คอร์รัปชันสูง
- การต่อสู้ชิงอำนาจทางการเมืองรุนแรง ใช้เงินมาก การเมืองคุณภาพต่ำ
- ทำรัฐประหารได้ง่าย

ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคไม่ให้นักการเมืองก้าวไปข้างหน้าได้ ประเทศมีสมรรถนะต่ำ ไม่สามารถแก้ปัญหาการขาดความเป็นธรรมและการมีความเหลื่อมล้ำมากเกินไปได้ ถ้ายังอยู่ในสภาพเช่นนี้ต่อไปจะเกิดจลาจล ควรที่คนไทยจะร่วมกันแก้ไข อันที่จริงประเทศไทยมีทรัพยากรต่าง ๆ มาก ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคม ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทรัพยากรทางศาสนธรรม ทรัพยากรภาครัฐ และทรัพยากรภาคธุรกิจเอกชน ที่สามารถนำมาจัดระบบการอยู่ร่วมกันด้วยความสุขความเจริญ

หัวใจของการแก้ปัญหาของประเทศ คือ การกระจายอำนาจให้ชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง

แนวคิดการจัดการตนเองไม่ได้คิดขึ้นเอง แต่มาจากประชาชนระดับล่างที่เขาพยายามทำงานกันมานานและตกผลึกความคิด แนวคิดการจัดการตนเองเลยเรื่องการปฏิบัติประชาชนไปอีก กล่าวคือ ถ้าผู้ปกครองขาดความเป็นธรรม ประชาชนจะรวมตัวกันลุกฮือขึ้นต่อต้านล้มอำนาจการปกครองนั้น ปรากฏการณ์นี้มีมากในประวัติศาสตร์จีน แต่ความจริงอย่างหนึ่งคือ ประชาชนที่ลุกฮืออาจขับไล่รัฐบาลได้ แต่ประชาชนจัดการปกครองไม่ได้ ในเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม นักศึกษารวมตัวกันล้มรัฐบาลทหารได้ แต่จัดการปกครองไม่ได้ อีก ๓ ปีต่อมาเกิดเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ที่มีการเข่นฆ่านักศึกษา หรือเมื่อเร็ว ๆ นี้ ประชาชนอียิปต์ล้มประธานาธิบดีมูบารัค แต่จัดการปกครองไม่ได้ กองทัพมายึดอำนาจไป หรือพวกเขมรแดงยึดอำนาจรัฐได้ แต่ไม่สามารถจัดการประเทศ ต้องฆ่าคนเขมรไปกว่า ๒ ล้านคน แล้วก็ไปไม่รอด จนเป็นระบบฮุนเซนอยู่ทุกวันนี้ หรือแม้ประเทศที่มีการเลือกตั้งแล้วอย่างประเทศไทย หรือฟิลิปปินส์ หรือแม้แต่อังกฤษและสหรัฐอเมริกาเอง ก็ยังไม่สามารถจัดการให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรมได้

แนวคิดเรื่องการจัดการตนเองจึงเป็นเรื่องใหญ่มาก

แนวคิดเรื่องการจัดการตนเองไปเลยเรื่องอำนาจ ไปถึงสมรรถนะของประชาชน

เพียงแต่มีอำนาจ ไม่ว่าจะระดับไหน ถ้าขาดสมรรถนะที่จะทำให้สำเร็จก็กลับมีโทษ เพราะมีอำนาจแล้วแก้ไขอะไรไม่ได้ แต่มีอำนาจมากก็คอร์รัปชันมาก ดังที่กล่าวมาแล้ว

แต่การจัดการหมายถึงสมรรถนะหรืออิทธิปัญญา (อิทธิ = ความสำเร็จ) หรือปัญญาที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ การจัดการทำให้สิ่งที่เป็นไปไม่ได้เป็นไปได้ (Management makes the impossible possible) เราทำอะไรไม่ค่อยสำเร็จเพราะขาดความสามารถในการจัดการ อันเป็นผลจากการศึกษาที่เน้นการท่องวิชา แต่ทำอะไรไม่เป็น

การจัดการตนเอง หมายถึงการจัดการ ๒ เรื่องใหญ่ ๆ คือ **หนึ่ง** จัดการพัฒนารูปแบบอย่างบูรณาการ **สอง** จัดการพัฒนานโยบาย

การที่พื้นที่ไม่ว่าระดับชุมชน หรือระดับท้องถิ่น หรือระดับจังหวัด จะมีความร่มเย็นเป็นสุข ต่อเมื่อมีการพัฒนารูปแบบอย่างบูรณาการและมีการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล โดยพัฒนา ๘ เรื่องอย่างเชื่อมโยงอยู่ร่วมกันและกัน คือ “เศรษฐกิจ-จิตใจ-สังคม-วัฒนธรรม-สิ่งแวดล้อม-สุขภาพ-การศึกษา-ประชาธิปไตย” เมื่อเกิดการพัฒนาทั้ง ๘ เรื่องอย่างบูรณาการ จะเกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล เกิดความเป็นปรกติสุข และความยั่งยืน

การที่ชุมชนก็ตาม ท้องถิ่นก็ตาม จังหวัดก็ตาม สามารถจัดการตนเองให้เกิดการพัฒนาการอย่างบูรณาการ จึงเป็นสมรรถนะอย่างยิ่ง เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะทำให้เกิดความเป็นปรกติสุขและความยั่งยืน และถ้าหากทุกชุมชนจัดการตนเองได้ ทุกท้องถิ่นจัดการตนเองได้ ทุกจังหวัดจัดการตนเองได้ ประเทศไทยทั้งประเทศจะเกิดความเป็นปรกติสุขและความยั่งยืน

ส่วนการจัดการพัฒนานโยบายนั้นจะเกิดตามมา เพราะในความพยายามพัฒนาอย่างบูรณาการนั้นจะพบว่าอะไรเป็นอุปสรรคบ้าง ซึ่งถ้าแก้ไขอุปสรรคนั้น ๆ จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น หรืออาจจะพบว่าอะไรที่ขาดไปบ้าง ซึ่งถ้าเติมสิ่งขาดจะทำให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นทำได้ดีขึ้น การขาดอุปสรรคกับการเติมสิ่งขาดเหล่านี้แหละเป็นเรื่องของนโยบายที่จะต้องมีการจัดการพัฒนา โดยที่เรื่องนโยบายเป็นเรื่องยาก และเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย จำเป็นต้องมีการร่วมคิดร่วมทำกระบวนการสมัชชา เช่น สมัชชาระดับตำบล สมัชชาระดับจังหวัด สมัชชาเฉพาะประเด็น สมัชชาระดับชาติ เป็นกลไกของการพัฒนานโยบาย หากชุมชนก็ตาม ท้องถิ่นก็ตาม จังหวัดก็ตาม มีความสามารถในการจัดการพัฒนานโยบาย ก็เรียกว่าชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด มีสมรรถนะสูงมากในการจัดการ อันจักเป็นไปเพื่อเพิ่มความเป็นปรกติสุขและความมั่นคงของชุมชนท้องถิ่น

แนวคิดเรื่องชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองนั้นมีความสำคัญยิ่ง เพราะไปเลยแนวคิดเรื่องการแย่งชิงอำนาจ ไปสู่การสร้างสมรรถนะ การจัดการของสังคมระดับย่อยขึ้นมา ที่สมานพลัง ๕ ประการ หรือ เบญจพละเข้ามาด้วยกัน คือ

(๑) พลังทางสังคม หรือพลังความสามัคคี คือ การรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำ

(๒) พลังทางปัญญา คือ การต้องอาศัยข้อมูล ความรู้ เหตุผล

(๓) พลังทางการจัดการ คือ การเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ไปสู่ความสำเร็จ

(๔) พลังความถูกต้อง คือ การพัฒนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่าง สมดุลและยั่งยืน

(๕) พลังแห่งสันติวิธี วิธีการที่ใช้เป็นสันติวิธี อาศัยการเรียนรู้ ร่วมกันในการปฏิบัติ เกิดความเคารพและความเชื่อถือไว้วางใจกัน สันติวิธีเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ให้อาชนะสิ่งยาก

แนวทางการพัฒนานี้เป็นแนวทางกระชับพื้นที่ขึ้นมาจากข้างล่าง คือ ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ซึ่งทำได้ง่ายกว่า และได้ผลดีกว่าการพัฒนา ลงไปจากข้างบน เราพัฒนาลงไปจากข้างบนมานานแล้ว แล้วก็ได้ผล บ้านเมืองแตกแยกและวิกฤตมากขึ้น เหมือนพยายามสร้างพระเจดีย์ จากยอด ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดสร้างสำเร็จจากยอด เพราะจะพังลง ๆ พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน เมื่อฐานแข็งแรงก็จะรองรับทั้งหมดให้ มั่นคง

แนวทางชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการ ตนเอง หรือที่เรียกว่าพัฒนาโดยกระชับพื้นที่ขึ้นมาจากข้างล่างนี้ เป็น ยุทธศาสตร์สร้างฐานพระเจดีย์ของประเทศไทย ซึ่งเมื่อฐานของประเทศ แข็งแรงก็จะรองรับประเทศให้มั่นคง

แนวคิดนี้ยังอาศัยหลักการว่า ความถูกต้องต้องก่อตัวขึ้นมาจาก หน่วยย่อยข้างล่าง ซึ่งจะป้องกันไม่ให้เราล้มเหลวแบบประเทศตะวันตก ด้วย ดังจะอธิบายในตอนต่อไป

๕.

ความถูกต้องต้องก่อตัวขึ้นมา จากหน่วยย่อยข้างล่าง

ระบบร่างกายของเราทุกคนเป็นระบบที่ซับซ้อนสุดประมาณ แต่เราทุกคนเติบโตขึ้นมาจากเซลล์เซลล์เดียว ซึ่งเกิดจากไข่ของแม่ผสมกับสเปิร์มของพ่อ เซลล์เซลล์เดียวนี้นี้ต้องมีความถูกต้องทุกอย่างจึงจะทำให้กำเนิดแก่คนที่มีความสมบูรณ์ ถ้ามีอะไรผิดปกติไปแม้นิดเดียวอาจทำให้ชีวิตใหม่นี้ตายหรือมีความพิการ

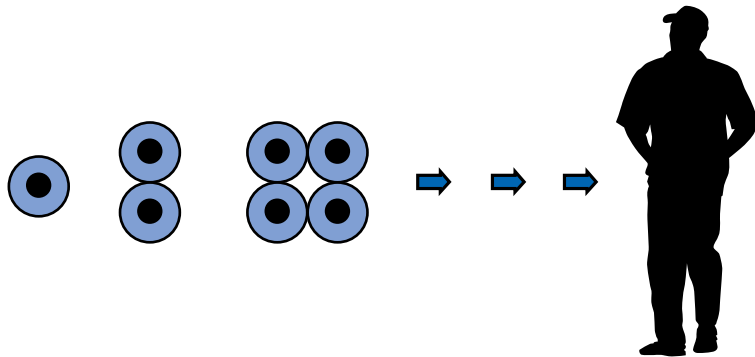
เช่น ในเซลล์เซลล์เดียวที่ว่านี้มีดีเอ็นเอซึ่งเป็นรหัสชีวิตที่มีความยาวถึงสามพันล้านตัวอักษร บางครั้งมีความผิดปกติไปที่อักษรตัวเดียวระบบทั้งหมดก็รวนไปได้

เซลล์เซลล์เดียวที่มีความถูกต้องทุกอย่างจะแบ่งตัวเป็น ๒ เป็น ๔ เป็น ๘ เป็น ๑๖ เรื่อย ๆ ไป และเจริญแตกตัวไปเป็นสมอง เป็นหัวใจ ตับ ปอด ไต ลำไส้ แต่ละอวัยวะมีความซับซ้อนสุดประมาณ แต่ทั้งหมดต้องมีความถูกต้อง เราจึงมีสุขภาพดีและอายุยืน

ความถูกต้องของระบบร่างกายทั้งหมดมาจากความถูกต้องของหน่วยย่อย คือเซลล์ เซลล์เป็นหน่วยย่อยพื้นฐานของทุกอวัยวะ เซลล์มี

ความถูกต้องทำให้วัยเรามีความถูกต้อง อวัยะเรามีความถูกต้องทำให้
ชีวิตมีความถูกต้อง

รูปที่ ๓ ชีวิตเริ่มมาจากเซลล์เซลล์เดียว เซลล์หรือหน่วยย่อยพื้นฐาน
ต้องมีความถูกต้อง จึงให้กำเนิดแก่ชีวิตที่มีความเป็นปกติ

หน่วยย่อยพื้นฐานของสังคมคือชุมชน

สรรพชีวิตเกิดขึ้นมาจากธรรมชาติ และเป็นไปตามธรรมชาติหรือ
ตามหลักของธรรมชาติ สัตว์ก็จะเรียนรู้โดยธรรมชาติว่า ถ้าอยู่กันเป็นฝูง
จะช่วยให้อายุยืนยาวกว่าอยู่เดี่ยว ๆ ฝูงสัตว์ก็คือชุมชน มนุษย์ตั้งแต่
ดึกดำบรรพ์ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่ากิน ก็อยู่กันเป็น
กลุ่ม ๆ หรือชุมชน เพราะพบว่าอยู่เป็นกลุ่มดีกว่าอยู่เดี่ยว ๆ เช่น
ปลอดภัยกว่า ช่วยกันจับสัตว์ได้ดีกว่า ครั้นเมื่อประมาณ ๑๐,๐๐๐ ปีที่
แล้ว เมื่อค้นพบเทคโนโลยีการเกษตรก็ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นชุมชน
เกษตรกรรม ชุมชนเกษตรกรรมมีความยั่งยืนมาประมาณ ๑๐,๐๐๐ ปี
เพราะเป็นระบบการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคน และ
ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

ตรงนี้เป็นเรื่องที่จะต้องตราไว้ให้ดีกว่า เมื่อมนุษย์คิดตามธรรมชาติ
เช่น ในครอบครัวและในชุมชนคือ การอยู่ร่วมกัน (Living together)
เป็นสำคัญ ไม่ได้คิดเชิงกฎหมายสูงสุด เสรีภาพสูงสุด หรือกำไรสูงสุด
เป็นสำคัญ

การอยู่ร่วมกันในชุมชนทำให้ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประนี-
ประนอมจัดระบบการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน เคารพและ
อนุรักษ์ธรรมชาติ ดังที่เรียกแผ่นดินว่าพระแม่ธรณี แม่น้ำว่าพระแม่
คงคา และมีรุกขเทวดาสถิตอยู่ในต้นไม้ เหล่านี้เป็นคติเชิงคุณค่า เมื่อ
เห็นคุณค่าก็ไม่ทำลาย เมื่อไม่ทำลายก็สมดุลและยั่งยืน ลองคิดดูให้ดี ๆ
ระบบการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับ
สิ่งแวดล้อมคือศีลธรรม จึงกล่าวว่า **ชุมชนคือที่อยู่ของศีลธรรม** ใน
ขณะที่สังคมข้างบนเกือบจะไม่มีที่อยู่ของศีลธรรมเลย แม้มีการสอน
วิชาศีลธรรมก็ไม่มีศีลธรรม เพราะศีลธรรมไม่ใช่วิชา แต่คือระบบการอยู่
ร่วมกัน

เมื่อชุมชนคือศีลธรรม หรือความถูกต้อง หรือการอยู่ร่วมกันอย่าง
สมดุล จึงยั่งยืนมาช้านานประมาณ ๑๐,๐๐๐ ปี

สังคมเมืองซึ่งเป็นสังคมขนาดใหญ่เพิ่งเป็นเรื่องไม่กี่ร้อยปีมานี้เอง
เกิดจากการค้าและอุตสาหกรรมที่เติบโตขึ้น สังคมใหญ่ข้างบนเป็น
สังคมแบบตัวใครตัวมัน ขาดความเป็นชุมชน ไม่ได้คิดเชิงการอยู่ร่วมกัน
อีกต่อไป แต่คิดเชิงแสวงหากำไรสูงสุด คิดเชิงอำนาจ คิดเชิงการค้าเสรี
กลายเป็นระบบทุนนิยมขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงและซับซ้อน เต็มไปด้วย
มายาคติต่าง ๆ

ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจจริง และบูรณาการกับการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

ระบบเศรษฐกิจมหภาค พุนขนาดใหญ่มีอำนาจมาก พุนใหญ่กินพุนเล็ก มีความซับซ้อน เกิดวิกฤตในระบบได้ง่าย ไม่มั่นคง นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และการทำลายสิ่งแวดล้อมสูง ดังที่ทำให้เกิดสภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติต่าง ๆ แม้ประเทศต้นแบบเสรีภาพและประชาธิปไตยอย่างอังกฤษและสหรัฐอเมริกา也不能ต้านพลังของพุนขนาดใหญ่ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจขนาดหนัก และเกิดวิกฤตการณ์อื่น ๆ ต่อไปอย่างไม่มีทางแก้ไข และคงแก้ไขไม่ได้ในระบบเศรษฐกิจมายาคติแบบเดิม เพราะระบบเศรษฐกิจข้างบนซับซ้อนและมีมายาคติมากเกินไปที่จะทำให้ถูกต้องได้

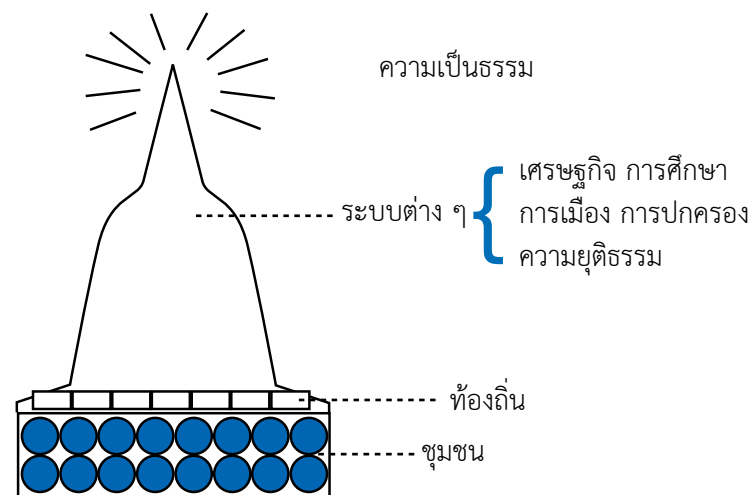
ความถูกต้องต่อตัวเอง (self-organized) ขึ้นมาจากหน่วยย่อยข้างล่าง

ประจักษ์ร่างกายของเราที่ซับซ้อน เกิดมาจากความถูกต้องของเซลล์เซลล์เดียว

เซลล์ของสังคมคือชุมชน ชุมชนมีขนาดเล็ก และผู้คนอยู่ใกล้ชิดกัน คำนึงถึงการอยู่ร่วมกัน ชุมชนจึงรวมตัวกันจัดการตนเองให้มีความถูกต้องได้ง่าย

ชุมชนที่มีความถูกต้องหลาย ๆ ชุมชน รวมกันเป็นท้องถิ่นจัดการตนเองให้มีความถูกต้อง

ท้องถิ่นหลาย ๆ ท้องถิ่น รวมกันเป็นท้องถิ่นขนาดใหญ่ เช่น จังหวัด และกลุ่มจังหวัด ตามรูปที่ ๔ หรือพระเจดีย์แห่งการพัฒนา

รูปที่ ๔ พระเจดีย์แห่งการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งจัดการตนเองได้เป็นฐานของพระเจดีย์ องค์พระเจดีย์คือระบบต่าง ๆ ที่ต้องเชื่อมระหว่างฐานกับยอด ระบบและฐานต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ยอดคือความเป็นธรรม

ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง จัดการตนเองได้ มีความถูกต้อง จะเป็นฐานที่มีความถูกต้องของประเทศ

องค์พระเจดีย์คือระบบต่าง ๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบสุขภาพ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบความยุติธรรม ไม่ใช่เป็นไปแบบแยกส่วน แต่เชื่อมโยงประสานระหว่างฐานกับยอดของพระเจดีย์ ต้องเกื้อกูลให้ฐานแข็งแรง ไม่ใช่ทิ้งฐานหรือทุบฐาน ฐานที่แข็งแรงก็จะเกื้อกูลให้ระบบนั้น ๆ มีความถูกต้องและมั่นคง ทั้งหมด

ต้องมุ่งสู่ความเป็นธรรม คือยอดพระเจดีย์ที่เปล่งรัศมีของความถูกต้อง
ระบบที่ไม่เชื่อมโยงกับฐานจะสร้างความเป็นธรรมไม่ได้

ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดสร้างสำเร็จจากยอด พระเจดีย์ต้องสร้างจาก
ฐาน

ระบบเศรษฐกิจมหภาคที่เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจชุมชนอย่าง
เกื้อกูลกันจะมีความมั่นคง ไม่วูบวาบวิกฤตบ่อย ๆ แบบปัจจุบันทั้งโลก
เพราะไม่เชื่อมกับฐาน

ถ้าเราเข้าใจเรื่องความถูกต้องต้องก่อตัวขึ้นมาจากหน่วยย่อยข้าง
ล่าง คือชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง และรูปพระเจดีย์
แห่งการพัฒนา บ้านเมืองของเราก็ไม่ยากเลยที่จะมีการพัฒนาอย่าง
สมดุลและยั่งยืน ภายใน ๕-๑๐ ปี ก็เห็นหน้าเห็นหลัง ดังจะมีรายละเอียด
ในบทต่อไป

๖.

กระบวนการชุมชน ชุมชนจัดการตนเอง ประชาธิปไตยชุมชน

กระบวนการชุมชน หรือชุมชนจัดการตนเอง หรือกระบวนการ
ประชาธิปไตยชุมชน มีความสำคัญยิ่ง ถ้าเข้าใจ ปฏิบัติ และสนับสนุน
การปฏิบัติ ฐานของประเทศจะเข้มแข็งทุกด้าน กระบวนการนี้ประกอบ
ด้วย

(๑) สร้างผู้นำชุมชน สภาผู้นำชุมชนเป็นการก่อตัวขึ้นมาเอง
(self-organized) ของผู้นำในชุมชน โดยไม่มีใครแต่งตั้ง ผู้นำชุมชนใน
ระดับหมู่บ้านมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำที่เป็นทางการมี
๓ คนเท่านั้น คือ ผู้ใหญ่บ้าน ๑ กับสมาชิกสภาบริหารส่วนตำบล ๒ คน
ส่วนผู้นำไม่เป็นทางการมีจำนวนมาก เช่น ผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มเยาวชน ผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ ครู ศิลปิน พระ
ปราษฎ์ชาวบ้าน อาจมีรวมกัน ๔๐-๕๐ คน

ผู้นำตามธรรมชาติเหล่านี้โผล่ปรากฏขึ้นมาเองจากการทำงานร่วม
กัน โดยจะมีคุณสมบัติ ๕ ประการ ดังนี้

๑. เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม ถ้าเป็นคนเห็นแก่ตัว ชาวบ้านก็ไม่นิยมรับ

๒. เป็นคนสุจริต

๓. เป็นคนฉลาด

๔. เป็นคนติดต่อสื่อสารเก่ง ทำให้เกิดความร่วมมือ

๕. เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ผู้นำตามธรรมชาติเหล่านี้โดยรวมจะมีคุณสมบัติสูงกว่าผู้นำโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง ซึ่งไม่แน่ว่าจะมีคุณสมบัติครบทั้ง ๕ ข้อดังกล่าว ฉะนั้น ผู้นำตามธรรมชาติเหล่านี้ต้องถือว่าเป็นคนดี คนเก่ง และมีจำนวนมาก ในโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ ผู้นำตามธรรมชาติที่เป็นคนดี คนเก่ง และมีจำนวนมากเหล่านี้จะไม่สามารถเข้าไปมีบทบาท เพราะโครงสร้างอำนาจเป็น**โครงสร้างที่ปิดและแคบ** แต่สภาผู้นำชุมชนซึ่งประกอบด้วยผู้นำที่เป็นทางการ ๓ คน กับผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำตามธรรมชาติประมาณ ๔๐-๕๐ คน เป็น**โครงสร้างที่เปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง**ที่ทำให้คนเก่งคนดีจำนวนมากเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา

เรามีหมู่บ้านทั้งหมดประมาณ ๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน ถ้าแต่ละหมู่บ้านมีผู้นำตามธรรมชาติเข้ามาก่อตัวเป็นสภาผู้นำชุมชนก็เท่ากับเรามีผู้นำชุมชนอันหลากหลายประมาณ $80,000 \times 50 = 4,000,000$ คน เข้าามีบทบาทในการพัฒนาประเทศ

สภาผู้นำชุมชน คือ องค์การจัดการจัดการของชุมชน ชุมชนต้องมีเครื่องมือในการจัดการ ชื่อกลางๆ คือ องค์การชุมชน ส่วนจะเรียกชื่อ

อะไรอื่นก็สุดแล้วแต่แต่ละชุมชน สภาผู้นำชุมชนเป็นชื่อหนึ่งขององค์กรชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดองค์กรชุมชน

(๒) สืบสวนข้อมูลชุมชน สภาผู้นำชุมชนจัดให้มีการสำรวจข้อมูลชุมชนทุกๆ ด้าน ทั้งเรื่องที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ ข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งประวัติศาสตร์ชุมชน การสำรวจข้อมูลชุมชนจะขาดเสียมิได้ เพราะทำให้เข้าใจตนเองและเป็นฐานให้คิดให้พัฒนาต่อไป หลายชุมชนสำรวจที่ดินและการใช้ที่ดินของตนเอง มีการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น จีไอเอสในการสำรวจด้วย ทำให้จัดการการใช้ที่ดินได้ดีขึ้น ซึ่งเขาเรียกว่าการปฏิรูปที่ดินโดยชุมชน

(๓) ทำแผนชุมชน นำข้อมูลชุมชนมาทำแผนชุมชน แผนชุมชนนี้จะเป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการทุกด้านพร้อมกันไป ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยอาจเน้นบางเรื่องที่เป็นปัญหาเฉพาะหน้าก็ได้ เช่น การแก้ปัญหาอุทกภัย แก้ปัญหายาเสพติด ฯลฯ เป้าหมายทางเศรษฐกิจนั้น ทุกชุมชนควรตั้งเป้าหมายสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เพราะการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นปัจจัยของความร่มเย็นเป็นสุขที่สำคัญที่สุด เป้าหมายทางสังคม ทุกชุมชนควรตั้งเป้าหมายว่าจะเป็สังคมที่คนไทยไม่ทอดทิ้งกัน โดยสำรวจคนที่อาจถูกทอดทิ้ง เช่น ผู้สูงอายุ เด็กกำพร้า คนพิการ และจัดให้มีอาสาสมัครดูแลทุกคน เป้าหมายทางสิ่งแวดล้อมก็ควรตั้งเป้าที่จะจัดการขยะได้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ฟื้นฟูป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร เป็นต้น

(๔) เสนอแผนชุมชนต่อสภาประชาชน สภาประชาชนหรือสภาชุมชนคือที่ประชุมของคนทั้งชุมชน เนื่องจากชุมชนหมู่บ้านมีประชากรไม่มาก ประมาณ ๕๐๐-๑,๐๐๐ คน ประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) ที่ทุกคนมีส่วนร่วมโดยตรงจึงเป็นไปได้ ต่างจากประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นและประชาธิปไตยระดับชาติที่ต้องอาศัยการเลือกตั้ง เป็นประชาธิปไตยทางอ้อม (indirect democracy) หรือประชาธิปไตยตัวแทน (represented democracy) ถึงขณะนี้เราควรจะเข้าใจว่ามีประชาธิปไตย ๓ ระดับ คือ

- ประชาธิปไตยชุมชน อาศัยการมีส่วนร่วมโดยตรง
- ประชาธิปไตยท้องถิ่น อาศัยการเลือกตั้ง
- ประชาธิปไตยระดับชาติ อาศัยการเลือกตั้ง

สภาผู้นำชุมชนเสนอแผนชุมชนให้สภาประชาชนพิจารณา ที่ประชุมจะเพิ่มเติม ตัดออก ดัดแปลง หรืออย่างไรก็สุดแต่จะพิจารณา ในที่สุดสภาประชาชนรับรองแผนชุมชน แผนชุมชนก็กลายเป็นแผนที่คนทั้งชุมชนร่วมกันทำมา

(๕) คนทั้งชุมชนร่วมขับเคลื่อนแผนชุมชน เมื่อคนทั้งชุมชนร่วมทำแผนชุมชนจึงเข้าใจและร่วมขับเคลื่อนได้ ต่างจากแผนที่ทางราชการทำลงไป แต่ชาวบ้านไม่เข้าใจ แบบ “ทางการเขาสั่งมาให้ชาวบ้าน.....” ไม่สามารถคิดอ่านด้วยตนเอง จึงไม่เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง เมื่อคนทั้งชุมชนช่วยกันขับเคลื่อนแผนชุมชน การพัฒนาอย่างบูรณาการก็เกิดขึ้นเป็นลำดับ ๆ

(๖) เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยที่แผนชุมชนเป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการ เมื่อขับเคลื่อนตามแผนก็จะเกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ ๘ เรื่อง อย่างเชื่อมโยงกัน คือ

“เศรษฐกิจ-จิตใจ-สังคม-วัฒนธรรม-สิ่งแวดล้อม-สุขภาพ-การศึกษา-ประชาธิปไตย”

ควรพยายามทำความเข้าใจความสำคัญของ “การพัฒนาอย่างบูรณาการ” ตรงนี้ให้ดี

องค์ประกอบทั้ง ๘ เชื่อมโยงอยู่ในกันและกัน ไม่ได้แยกเป็นส่วน ๆ แบบการพัฒนาที่เอาหน่วยงานเป็นตัวตั้ง กระบวนการทั้งหมดเป็นประชาธิปไตยอยู่ในตัว แต่เป็นประชาธิปไตยที่กินได้ คือที่ทำให้เศรษฐกิจ-จิตใจ-สังคม.....ทั้งหมดดีขึ้นด้วย ไม่เหมือนประชาธิปไตยระดับบนที่มีแต่การเลือกตั้ง หลังจากนั้นไม่แน่นอน หรือหวังไม่ได้ว่าอะไร ๆ จะดีขึ้น

เรื่องคุณภาพเด็กและเยาวชนจะดีขึ้นได้อย่างไร ถ้าพัฒนาเฉพาะเรื่องเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่พ่อแม่ยากจนกิน ต้องออกจากบ้านไปทำมาหากินที่อื่น ยังไม่พอกิน แต่ต้องบูรณาการกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งมีเป้าหมายสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เช่นเดียวกัน ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมก็จะแก้ไขไม่ได้ ถ้าประชาชนยากจนกิน การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่จึงเชื่อมโยงกับการพัฒนาคน สังคม และสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาอย่างบูรณาการทำให้เกิดความสมดุล ความสมดุลทำให้เกิดความเป็นปกติสุขและความยั่งยืน

การพัฒนาโดยเอากรมหรือส่วนราชการเป็นตัวตั้งเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน เพราะกรมตั้งขึ้นแยกเป็นเรื่อง ๆ เช่น กรมดิน กรมน้ำ กรมต้นไม้ กรมข้าว.... กรมจึงพัฒนาอย่างบูรณาการไม่ได้ จึงไม่สามารถสร้างความเป็นปึกติสุขและความยั่งยืนได้ ความล้มเหลวของการพัฒนาเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้

การพัฒนาต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง พื้นที่คือชุมชนท้องถิ่น

กรมเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ได้มาก ถ้าทำงานโดยสนับสนุนเชิงวิชาการและนโยบาย

ประชาธิปไตยชุมชน เนื่องจากบูรณาการอยู่กับการพัฒนาอย่างบูรณาการ จึงเป็นประชาธิปไตยคุณภาพ คือทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข และเพราะเป็นประชาธิปไตยทางตรง ไม่อาศัยการเลือกตั้ง จึงไม่มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ไม่เป็นธนาธิปไตยหรือ money politics ซึ่งก่อความเสียหาย การทะเลาะเบาะแว้ง และความรุนแรง ประชาธิปไตยชุมชนจึงเป็นประชาธิปไตยสมานฉันท์

คนในชุมชนเขาเป็นญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน เป็นพวกเดียวกัน การเมืองระดับชาติซึ่งแบ่งเป็นพรรคการเมืองที่ต่อสู้กัน หากนำการต่อสู้ลงไปสู่ชุมชนก็จะทำให้ชุมชนแบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่าย เสียความสามัคคี ขาดความสงบสุข แต่ถ้าชุมชนรวมตัวกันจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ประชาธิปไตยชุมชนซึ่งเป็นประชาธิปไตยสมานฉันท์ก็จะเป็นปราการป้องกันความแตกแยกที่จะมาจากข้างบนได้ และถ้าชุมชนเข้มแข็งโดย

ทั่วตลอด ฐานของความสมานฉันท์ก็จะแข็งแรงและส่งผลลดความแตกแยกข้างบนลงได้

ชุมชนจัดการตนเองจึงมีความสำคัญยิ่งแม้เพราะเหตุนี้

ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถจัดการเรื่องต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น เรื่องการท่องเที่ยวชุมชน พลังงานชุมชน สถาบันการเงินชุมชน เป็นต้น

ถ้าฝ่ายต่าง ๆ เข้าใจความสำคัญของชุมชน ว่าชุมชนเปรียบประดุจเซลล์ของสังคม ถ้าเซลล์มีความถูกต้องก็จะทำให้อวัยวะต่าง ๆ ของสังคมและสังคมทั้งหมดมีความถูกต้อง ก็อยู่ในฐานะที่จะสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนได้ทั้งสิ้น เช่น กรมกองต่าง ๆ คณะวิชาในมหาวิทยาลัย บริษัทธุรกิจเอกชน ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป

๗.

ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง

ท้องถิ่นเป็นองค์กรของรัฐที่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด องค์กรปกครอง
ท้องถิ่น (อปท.) มี ๓ ประเภท คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อปท. ทั้ง ๓ ประเภท
มีรวมกันประมาณ ๗,๐๐๐ องค์กร

แต่ละตำบลโดยเฉลี่ยมีประมาณ ๑๐ หมู่บ้าน

แต่ละจังหวัดโดยเฉลี่ยมีประมาณ ๑๐๐ ตำบล ๑,๐๐๐ หมู่บ้าน

การจัดการตนเองของท้องถิ่นและของจังหวัดประกอบด้วย
หลักการ ๘ ประการ ดังต่อไปนี้

- (๑) จัดทำข้อมูลตำบล หรือข้อมูลจังหวัด
- (๒) จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อสร้างวิสัยทัศน์และเป้าหมาย
ร่วม
- (๓) ทำแผนพัฒนาอย่างบูรณาการโดยเอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง
- (๔) ประสานและติดตามการพัฒนาตามแผน
- (๕) แสวงหาความสนับสนุนทั้งจากภายในและภายนอก
- (๖) ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ
- (๗) ทำการสื่อสารอย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกพื้นที่

(๘) ขับเคลื่อนนโยบายเพื่อชุมชนท้องถิ่น เช่น การประชุมสมัชชาระดับตำบล สมัชชาระดับจังหวัด สมัชชาเฉพาะประเด็น สมัชชาระดับชาติ

ทั้ง ๘ เรื่องมีผู้คนและองค์กรเกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย จึงต้องการการจัดการประสานงานอย่างมาก ความสำเร็จอยู่ที่การจัดการประสานงานที่ดี จึงควรมีก่อนหน้านี้ที่มีจิตและทักษะในการจัดการประสานงานทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง อาจมีศูนย์ประสานงานจังหวัดจัดการตนเอง เครื่องมือที่จะดำเนินไป คือ **การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action)** ไม่ควรคิดว่าใครมีอำนาจเหนือใครและจะไปสั่งการใคร นั่นเป็นการบริหารแบบโบราณในแนวดิ่ง เป็นการใช้อำนาจ ซึ่งใช้ไม่ได้ผลในการพัฒนาที่ซับซ้อน การเอาความรู้เก่า ๆ ที่มีอยู่มาใช้โดยไม่เรียนรู้ก็ไม่ได้ผล เพราะบริบทของงานมีความซับซ้อนและจำเพาะ จึงต้องเรียนรู้ในการปฏิบัติตัวเองจะเรียนรู้เดี่ยว ๆ ก็ไม่ได้ เพราะมีหลายคนและหลายองค์กรเกี่ยวข้อง ทุกคนทุกองค์กรมีความสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของงาน ฉะนั้นจึงต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ในการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติต้องการคุณค่าชุดหนึ่ง คือ (๑) การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ของทุกคน (๒) มีความเอื้ออาทรต่อกัน (๓) มีความเปิดเผยและจริงใจ (๔) ใช้สัมมาวาจา เมื่อการเรียนรู้ร่วมกันดำเนินไปจะเกิดทุนที่มีค่าอย่างยิ่ง นั่นคือเกิดความเชื่อถือว่าไว้วางใจกัน (Trust) อันทำให้เกิดความปิติ ปราโมทย์ ความอิมใจที่ได้ทำงานด้วยกัน และการงานเป็นผลสำเร็จโดยง่าย ความเชื่อถือว่า

วางใจกันนี้ เงินก็ร่อยก็พันล้านก็ซื้อไม่ได้ แต่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ถ้าดูให้ดี ๆ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติคือการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ที่ทำให้ทุกคนมาเสมอภาค มีภราดรภาพ เป็นประชาธิปไตยทางตรง เป็นการรวมพลังทางสังคม หรือพลังของความสามัคคีคือการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ พลังทางปัญญาคือการเรียนรู้พลังของการจัดการ เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนหรือคนทั้งหมด ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง

ฉะนั้น กระบวนการชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง จึงเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง เปลี่ยนจากระบบปิดที่คนไม่กี่คนทำหน้าที่บริหารประเทศ ซึ่งทำไม่ไหวแล้ว ไม่ได้ผลแล้ว มาเป็นระบบเปิดที่คนไทยทั่วประเทศเข้ามามีส่วนในการจัดการตนเอง เพื่อให้เรื่องที่เป็นไปไม่ได้เป็นไปได้นั้นคือสร้างสังคมที่ถูกต้องเป็นธรรม

ประเทศไทยมีทุนประเภทต่าง ๆ มากมาย ทั้งทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางศาสนา ทุนภาครัฐ ทุนภาคธุรกิจ เป็นต้น หากเข้าใจเรื่องการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น และเข้าใจว่าเครื่องมือของการพัฒนาคือการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ทุนประเภทต่าง ๆ ก็สามารถทำงานร่วมกันในพื้นที่ ประเทศไทยจะเข้มแข็งและกลายเป็นประเทศน่าอยู่ภายในเวลาไม่นานเลย

๘.

การถักทอกันทำงานในพื้นที่ โอกาสของประเทศไทย

ถ้ามองการบริหารประเทศในระดับบน ทุกอย่างจะดูยากลำบาก และติดขัดไปหมด จนเกิดความท้อถอยหรือสลดหดหู่ แต่ถ้ามองลงไป ข้างล่าง การทำงานโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งสามารถถักทอกันทำงาน ระหว่างบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งเมื่อถักทอกันแล้วทำให้สิ่งที่เป็นไปได้เป็นไปได้

การถักทอกันมีทั้งทางแนวตั้งและแนวดิ่ง (รูปที่ ๕) ทางแนวดิ่งมี โครงสร้างของกระทรวงต่าง ๆ ทางแนวนราบมีองค์กรต่าง ๆ เช่น

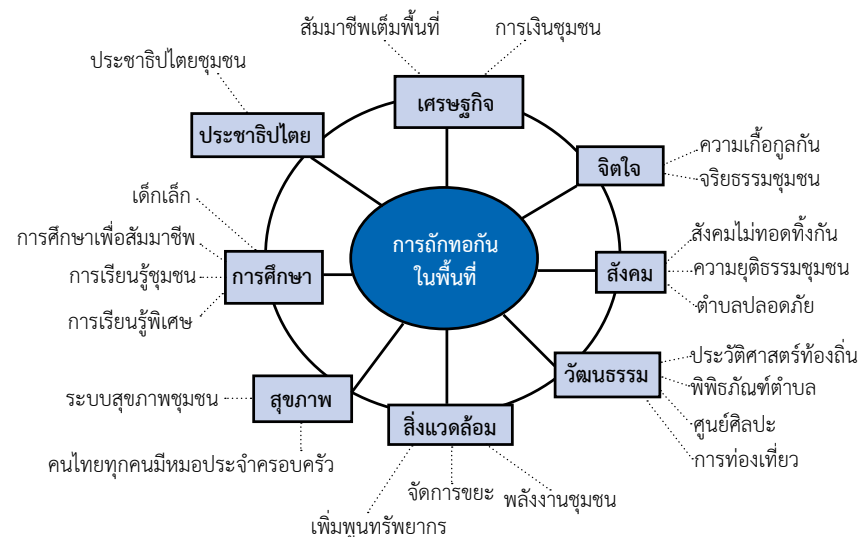
กระทรวง 				
มหาดไทย ศึกษา สาธารณสุข เกษตร พัฒนาสังคม				
สสค.				
ธกส.				มหาวิทยาลัย ?
สช.		ชุมชน-ท้องถิ่น-จังหวัด		
สปสช.		จัดการตนเอง		
สสส.				ธุรกิจ ?
พอช.				

รูปที่ ๕ การถักทอกันทำงานในพื้นที่ที่เอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง
ทั้งทางแนวดิ่งและแนวนราบ

- พอช. = สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- สสส. = สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ส่งเสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่น
- สปสข. = สำนักงานกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ส่งเสริมระบบสุขภาพ และกองทุนสุขภาพตำบล
- สข. = สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ส่งเสริมจังหวัดจัดการตนเอง
- ธกส. = ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่งเสริมสถาบันการเงินของชุมชน
- สสค. = สถาบันส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน

ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ในการจัดการตนเองสามารถตั้งองค์กรต่าง ๆ ทั้งทางแนวดิ่งและแนวตั้ง เข้ามาถักทอกันทำให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการ

รูปที่ ๖ การถักทอกันทำงานในพื้นที่สู่การพัฒนาอย่างบูรณาการ ๘ เรื่อง

รูปที่ ๖ แสดงการพัฒนา ๘ ด้าน เข้ามาเชื่อมโยงอย่างบูรณาการกัน ทั้ง ๘ เรื่อง เป็นปัจจัยแก่กันและกัน จะพัฒนาแต่ละเรื่องแบบแยกส่วนนั้นยากลำบากหรือเป็นไปไม่ได้ เช่น

การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เป็นปัจจัยของความสำเร็จของทุกเรื่อง เช่น ถ้าพ่อแม่ยากจนเกินย่อมมีผลกระทบต่อพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาสังคมสุขภาพและสิ่งแวดล้อมก็ไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ควรจะเป็นเป้าหมายของทุกชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัด เพราะเป็นปัจจัยของความร่มเย็นเป็นสุขที่สำคัญที่สุด

การเป็นสังคมที่คนไทยไม่ทอดทิ้งกัน ทุกตำบลควรสำรวจว่าใครอยู่ในข่ายถูกทอดทิ้งบ้าง เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กกำพร้า เด็กด้อยโอกาส แล้วจัดให้มีอาสาสมัครดูแล ในการนี้ต้องการการเงินสนับสนุน และการสนับสนุนทางวิชาการ

การเงินชุมชน-กองทุนสุขภาพชุมชน-สถาบันการเงินของชุมชน ระบบการเงินของชุมชนมีความสำคัญ **สปสข.** สนับสนุนงบประมาณ ๔๐ บาทต่อคน ของประชากร เพื่อตั้งเป็นกองทุนสุขภาพตำบล ถ้าตำบลใดมีประชากร ๑๐,๐๐๐ คน งบประมาณจาก **สปสข.** ก็จะตก ๔๐๐,๐๐๐ บาท **อบต.** อาจสมทบอีก ๑๐๐,๐๐๐ บาท พัฒนาการจัดการให้ดี ในอนาคต **สสส.** อาจพิจารณาเพิ่มเติมอีกก็ได้เพื่อให้มีพลังในการทำการเพิ่มขึ้น **รทส.** กำลังส่งเสริมให้เกิดสถาบันการเงินของชุมชนระดับตำบล ซึ่งเป็นเสมือนธนาคารของประชาชนที่ประชาชนบริหารจัดการเองเพื่อการออมและการกู้ยืมไปทำกิจกรรมต่าง ๆ มีตัวอย่างของสถาบันการเงินของชุมชนระดับตำบลที่ประสบความสำเร็จ มีเงินถึงกว่า ๑๐๐ ล้านบาท สถาบันการเงินของชุมชนกลายเป็นเครื่องมือการจัดการเพื่อการออม เพื่อสวัสดิการ เพื่อการเรียนรู้ เพื่อการสร้างอาชีพ เป็นเครื่องมือเชิงสถาบันของประชาชน เราอยากเห็นทุกตำบลมีสถาบันการเงินของชุมชนที่ในอนาคตอาจเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั่วประเทศ เป็นประจักษ์ฐานการของประชาชนที่ใหญ่ที่สุด

ระบบสุขภาพชุมชน ด้วยการถักทอกันทำงานในพื้นที่ เราสามารถมีระบบสุขภาพชุมชนที่ดีที่สุด ทั้งทั่วถึงคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการมีสุขภาพดี ป้องกันโรค ดูแลรักษา ตั้งแต่ครรภ์มารดา

จนถึงเชิงตะกอน คนไทยทุกคนสามารถมีหมอประจำครอบครัว รพ.สต. และโรงพยาบาลชุมชน สามารถสนับสนุนทางวิชาการแก่ชุมชนให้ทำเรื่องการเป็นสังคมที่คนไทยไม่ทอดทิ้งกันดังกล่าวข้างต้น

สิ่งแวดล้อม ทุกพื้นที่สามารถอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน สามารถจัดการขยะและสร้างพลังงานชุมชน ทั้งหมดนี้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของชุมชนด้วย ขณะนี้หลายร้อยตำบลกำลังสำรวจสภาพและการใช้ที่ดิน และนำไปสู่การปฏิรูปที่ดินโดยชุมชนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ให้ความร่วมมือด้วย การปฏิรูปที่ดินโดยชุมชนนี้ไม่ได้ปฏิรูปแต่ที่ดินแบบแยกส่วน แต่เชื่อมโยงหรือบูรณาการกับการทำมาหากินและการพัฒนาสังคมของชุมชนด้วย เป็นการต่อยอดอีกครั้งหนึ่งถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ซึ่งต้องทำโดยพื้นที่ หน่วยงานของรัฐทำไม่ได้เพราะแยกส่วนตามกรม แต่หน่วยงานของรัฐสนับสนุนพื้นที่ได้ นั่นคือถักทอกัน

วัฒนธรรม เป็นรากเหง้าของชุมชนท้องถิ่น เป็นพลังให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ทุกตำบลควรมีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำพิพิธภัณฑ์ตำบล ทำศูนย์ศิลปะตำบล การท่องเที่ยวชุมชน ทำให้คนมาเรียนรู้ความหลากหลายของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นภูมิใจในตัวเอง และเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

จิตใจ ในวัฒนธรรมชุมชนคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันจึงมีความเกี่ยวเนื่องกัน ในขณะที่สังคมข้างบนขาดการอยู่ร่วมกัน มีแต่เรื่องอำนาจ กฎหมาย เงิน และมายาคติต่าง ๆ จริยธรรมคือการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลหรือสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

ชุมชนจึงเป็นที่อยู่ของจริยธรรม ในขณะที่สังคมข้างบนเกือบไม่มีที่อยู่ของจริยธรรมเลย ถึงแม้มีการสอนวิชาจริยธรรม เพราะจริยธรรมไม่ใช่วิชา แต่จริยธรรมคือระบบการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม ถ้าอยากให้นักเรียนนิสิตนักศึกษาเรียนรู้จริยธรรมจึงไม่ใช่เรียน “วิชา” แต่ต้องไปเรียนรู้ในชุมชน ชุมชนจึงเป็นที่เรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่

การศึกษาของชุมชน ชุมชนเป็นทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ เราจะต้องทำความเข้าใจตรงนี้ได้ เพราะการศึกษาของเราที่ผ่านมา ๑๐๐ กว่าปี ไม่เข้าใจที่ตรงนี้ จัดการศึกษาที่ทำให้คนไทยไม่รู้จักแผ่นดินไทยกันไปเสียทั้งหมด ทำให้อ่อนแอ

คุณภาพเด็กและเยาวชน ซึ่งสำคัญยิ่ง ทำไม่ได้เลยโดยการศึกษาแบบแยกส่วนเฉพาะในโรงเรียน แต่ต้องการการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งหมดในชุมชนดังกล่าวมา

การศึกษาควรจะสัมพันธ์กับ **การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่** เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของความร่มเย็นเป็นสุข

การเรียนรู้ในชุมชน ชุมชนเป็นชีวิตจริง ปฏิบัติจริง และที่อยู่ของจริยธรรม นักเรียนนิสิตนักศึกษาทั้งหมดควรจะได้เรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด จิตสำนึก และเชื่อมโยงระบบการศึกษาเข้ามากับความเป็นจริงของแผ่นดินไทย

การเรียนรู้พิเศษ ใครที่สนใจการเรียนรู้อะไรเป็นพิเศษก็ควรจัดให้ได้เรียนรู้กับผู้รู้ในเรื่องนั้น ๆ

การเรียนรู้ประชาธิปไตยชุมชน เนื่องจากระบบการชุมชนเป็นประชาธิปไตยชุมชน ซึ่งเป็นประชาธิปไตยทางตรง เป็นประชาธิปไตยที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างบูรณาการในชุมชน จึงเป็นประชาธิปไตยอัตถประโยชน์และประชาธิปไตยสมานฉันท์ ระบบการศึกษาที่นำผู้เรียนมาเรียนรู้ในชุมชนจึงเป็นการสร้างฐานประชาธิปไตยให้กว้างใหญ่ไพศาล

วิชาช่างและการรับเหมาก่อสร้างโดยชุมชน ชุมชนควรจะมีฝีมือช่างทุกชนิด ทั้งช่างไม้ ช่างปลุกบ้าน ช่างเฟอร์นิเจอร์ ช่างมอเตอร์ไซด์ ช่างรถยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างโทรศัพท์ ช่างคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

ถ้าชุมชนมีฝีมือช่างทุกชนิดจะหายจน

เรามีคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยี สถาบันวิชาช่างต่าง ๆ มากมาย ลองตั้งเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ทุกชุมชนมีฝีมือช่างดูบ้าง ถ้าชุมชนหายจน ฐานทางเศรษฐกิจจะเข้มแข็ง รองรับเศรษฐกิจข้างบนให้มั่นคง

ต่อไปชุมชนควรจะได้รับเหมาก่อสร้างถนน สร้างสะพาน และดูแลซ่อมแซมถนน สะพานที่ผ่านตำบลของตน รายได้ก็จะกระจายไปสู่พื้นที่ทั่วประเทศ นี่คือการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ

ความยุติธรรมชุมชน เดิมในระบบชุมชนมีระบบความยุติธรรมอยู่ในตัว ทั้งการดูแลป้องกันไม่ให้เกิดการทำผิด มีการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง มีผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หลวงพ่อที่วัด เข้ามาช่วยกันดูแล มีการจัดการแบ่งปันการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การใช้ทรัพยากร

อย่างไม่เป็นธรรมเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งที่สำคัญที่สุด ดังตัวอย่าง
ในครั้งพุทธกาลที่พระญาติของพระพุทธองค์จะทำสงครามเพราะแย่งน้ำ
ในแม่น้ำโรหิณีเพื่อการทำนา

เมื่อรัฐมาริเบอากิจกรรมาทั้งหลายไปทำแทนชุมชน รวมทั้งเรื่อง
ความยุติธรรม ความลำบากก็เกิดขึ้น ความยุติธรรมที่เป็นทางการหรือ
โดยภาครัฐไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้ทั่วถึงและถูกต้อง ระบบ
ความยุติธรรมทางดิงคือ ตำรวจจับ-อัยการส่งฟ้อง-ศาลตัดสิน ไม่
สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคนจนไม่มีทางเข้าถึงความ
ยุติธรรม ทั้งเงิน จนวนเวลา จนโอกาส จะไปสู่คดีได้อย่างไร มีแต่สะสม
ความแค้นให้เพิ่มพูนขึ้นเพราะไม่ได้รับความยุติธรรม

ความยุติธรรมชุมชนนั้น นอกเหนือไปจากชุมชนจะช่วยเหลือกันดูแล
กันเองในแบบเดิมแล้ว ยังนำระบบความยุติธรรมแนวดิงมาทำให้เป็น
ระบบความยุติธรรมแนวราบ คือ แทนที่จะมีแต่ตำรวจจับ-อัยการ
ส่งฟ้อง-ศาลตัดสิน ตำรวจ อัยการ ตุลาการ ผู้นำชุมชน ครู พระ เป็นต้น
มาร่วมพูดคุยหาทางออกร่วมกัน การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำด้วยความ
เสมอภาคจึงเรียกว่า ความยุติธรรมทางราบหรือความยุติธรรมชุมชน
ปรากฏว่า ตำรวจในโครงสร้างทางดิงเป็นคนน่าเกลียด แต่ตำรวจคน
เดียวกันเมื่ออยู่ในโครงสร้างทางราบเป็นคนน่ารัก ทั้งนี้เพราะโครงสร้าง
ทางดิงเป็นโครงสร้างอำนาจ แต่โครงสร้างทางราบเป็นโครงสร้างของ
ภราดรภาพและการอยู่ร่วมกัน ความเป็นชุมชนจึงมีความสำคัญยิ่งนัก
กระทรวงยุติธรรมได้ให้ความสำคัญกับความยุติธรรมชุมชนเป็นอันมาก
และต้องการสนับสนุนให้ทุกตำบลมีศูนย์ยุติธรรมชุมชน

ตำบลปลอดภัย เมื่อตำบลมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เป็นสังคมที่มีการ
พัฒนาอย่างบูรณาการดังกล่าวข้างต้น จะภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง
กล้าที่จะประกาศว่าตำบลของตนเป็นตำบลปลอดภัย คือใครสัญจรผ่าน
ไปมา หรือมาท่องเที่ยว หรือมารถเสียในตำบลของฉันทัน จะไม่ถูกจี้ ไม่ถูก
ปล้น ไม่ถูกฆ่า ไม่ถูกข่มขืน มีช่างซ่อมรถให้ด้วย ไม่คิดราคาชุติตริต
เพราะตำบลของฉันทันมีเกียรติเชื่อถือได้

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการจะสร้างตำบลปลอดภัย
ขึ้นเต็มประเทศ คนไทยสามารถมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจใน
ตัวเอง และมีความภูมิใจในประเทศของเราได้ ถ้าเรากล้าทอกันทำงานใน
พื้นที่

๔.

๑ มหาวิทยาลัย ต่อ ๑ จังหวัด ๑ บริษัท ต่อ ๑ ตำบล

ถ้าเราเข้าใจว่าอนาคตของประเทศไทยอยู่ที่การกระจายอำนาจ
ไปให้ชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง
โดยสามารถจัดการพัฒนาอย่างบูรณาการและจัดการพัฒนานโยบาย
และในการนี้ องค์กรต่าง ๆ ทั้งที่ทำงานในแนวดิ่งและที่ทำงานใน
แนวนอนสามารถเข้ามาถักทอกันสนับสนุนการจัดการตนเองของชุมชน
ท้องถิ่น และจังหวัด เครื่องมือที่ใช้คือการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ
อย่างนี้

เราจะทำอะไรได้มาก เพราะเรามีองค์กรทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ
ภาคเอกชน มากมาย องค์กรเหล่านี้ล้วนไปสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่
ได้ทั้งสิ้น โดยเน้นที่การไปเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ในที่นี้เน้นเรื่อง

๑ มหาวิทยาลัย ต่อ ๑ จังหวัด

๑ บริษัท ต่อ ๑ ตำบล

มหาวิทยาลัยมีจุดแข็งเรื่องวิชาการ บริษัทธุรกิจมีจุดแข็งเรื่อง
การจัดการ ซึ่งเป็นที่ต้องการในพื้นที่ทั้ง ๒ อย่าง เรามีมหาวิทยาลัยกว่า
๑๐๐ แห่ง แต่มีจังหวัด ๗๗ แห่งเอง เรามีตำบลทั้งหมดประมาณ

๘,๐๐๐ ตำบล แต่มีบริษัทธุรกิจเป็นหมื่นแห่ง ถ้ามหาวิทยาลัยและบริษัทสนับสนุนความเข้มแข็งของพื้นที่จึงสามารถทำได้เต็มประเทศ ประเทศไทยจะแข็งแรงขึ้นมาจากฐานรากประดุจดอกเสี้ยวแผ่ประเทศไทย ประเทศที่มีฐานรากแข็งแรงก็จะมีโคลงเคลงโคล่นล้มได้ง่าย

มหาวิทยาลัยอาจมีวิธีทำงานดังนี้

(๑) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยพากันไปสัมผัสชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดศรัทธาในศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น

(๒) จัดให้มีหลักสูตรชุมชนศึกษาภาคปฏิบัติให้นักศึกษาได้ไปเรียนรู้และร่วมทำแผนชุมชน นักศึกษาจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างชุมชนกับวิชาการในมหาวิทยาลัย

(๓) สนับสนุนให้อาจารย์ไปทำวิจัยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

(๔) สนับสนุนตำบลในการสำรวจข้อมูลตำบล และจังหวัดในการสำรวจข้อมูลจังหวัด อาจเป็นศูนย์ข้อมูลให้จังหวัด

(๕) เข้าร่วมในการสร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมของจังหวัด

(๖) สนับสนุนเชิงวิชาการและการพัฒนากำลังคนของจังหวัด

(๗) ช่วยสังเคราะห์ประเด็นนโยบายที่เกิดขึ้นในการจัดการตนเองของจังหวัด และขับเคลื่อนในการพัฒนานโยบาย

(๘) ช่วยในการสื่อสารทั้งภายในจังหวัดและกับภายนอก

เป็นต้น

แต่เมื่อไปเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติแล้วจะปรากฏขึ้นชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยควรทำอะไรบ้าง

สำหรับเรื่อง ๑ บริษัท ต่อ ๑ ตำบลนั้น ควรเน้นเรื่องการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นหลัก แต่ละตำบลก็มีเพียง ๑๐ หมู่บ้านเท่านั้นเอง น่าจะไม่เป็นการเลือบ่ากว่าแรงบริษัท ๑ บริษัทที่จัดการเก่ง ๆ สัมมาชีพคืออาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ การมีสัมมาชีพจึงเป็นทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ ศีลธรรม สิ่งแวดล้อม พร้อมกันไป และเป็นบ่อเกิดของความร่มเย็นเป็นสุข โลกไม่ได้ถือเอาการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นตัวตั้ง จึงไม่ร่มเย็นเป็นสุข หาก ๑ บริษัท ต่อ ๑ ตำบลสามารถสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ขึ้นมาได้ทั้ง ๘,๐๐๐ ตำบล ประเทศไทยจะสร้างความร่มเย็นเป็นสุขขึ้นมาชนิดที่โลกทำไม่ได้ และการที่ภาคธุรกิจเข้าไปทำงานกับชุมชนจะชักนำไปให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจมหภาคอย่างเกื้อกูลกัน ในขณะที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจที่บูรณาการอยู่กับชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่เศรษฐกิจมหภาคเป็นเศรษฐกิจพาลัง เมื่อใดที่เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจมหภาคเข้ามาเชื่อมโยงกัน เราจะมีทั้งบูรณาการและพาลัง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

แม้เพราะเหตุนี้ เรื่อง ๑ มหาวิทยาลัย ต่อ ๑ จังหวัด ๑ บริษัท ต่อ ๑ ตำบล จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

๑๐.

สัมพันธภาพใหม่บนแผ่นดินไทย

การขาดความเป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำที่มีมากเกินไปดำรงอยู่ช้านานในสังคมไทย ความเหลื่อมล้ำมีหลายมิติ ตั้งแต่ชาติกำเนิด เศรษฐฐานะ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โอกาส อำนาจ ตลอดไปจนถึงความเป็นหญิงชาย โดยรวมอาจสรุปลงเป็นความเหลื่อมล้ำเรื่องอำนาจ เกิดความสัมพันธ์ทางดั่งระหว่างผู้มีอำนาจข้างบนกับผู้น้อยอำนาจข้างล่าง ความสัมพันธ์ชนิดนี้ทำให้มีปัญหามากมายในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่สลับซับซ้อนและยากต่อการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการเมืองจะเปลี่ยนไปอย่างไร ก็แก้ไขปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อนนี้ไม่ได้ เพราะปัญหาที่ยากและซับซ้อนแก้ไขไม่ได้ด้วยอำนาจ ดังที่ฝรั่งเองก็พูดว่า “อำนาจได้ผลน้อยลง ๆ” (Power is less and less effective) แต่คนไทยก็ยังเคยชินกับการใช้อำนาจในการแก้ปัญหา ซึ่งนอกจากแก้ไขไม่ได้แล้ว ความรุนแรงยังตามมา

เรื่อง “บนเส้นทางแห่งการจัดการตนเองของแผ่นดินไทย” ที่นำเสนอในที่นี้เป็นการสร้างสัมพันธภาพใหม่บนแผ่นดินไทย

เป็นเรื่องใหญ่มาก แต่ทำไม่ยาก และทำแล้วมีความสุข เพราะสอดคล้องกับธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์นั้น

รักอิสรภาพและความเสมอภาค ไม่ต้องการตกอยู่ใต้การบีบบังคับของอำนาจใด ๆ ถ้ามีโอกาสได้คิดเองทำเองจะมีความสุขและไปกระตุ้นสมองส่วนหน้าให้เจริญ สมองส่วนหน้าเกี่ยวกับสติปัญญา วิจารณ์ญาณ และศีลธรรม

เมื่อมีความเสมอภาคจะมีภราดรภาพและเกิดความสามัคคี

ถ้าถูกอำนาจกระทำมาจากข้างบนจะขาดความเสมอภาค ขาดภราดรภาพ และขาดความสามัคคี นั่นคือสภาพของสังคมไทย เพราะปกครองโดยรวมศูนย์อำนาจ

การจัดการตนเองโดยชุมชน โดยท้องถิ่น โดยจังหวัด คือการเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นของคนทุกคนในพื้นที่ เปิดพื้นที่ทางสังคมขึ้นอย่างกว้างขวาง ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของเขา ท้องถิ่นของเขา จังหวัดของเขา เรื่องชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเองที่กำลังขยายตัวอยู่ในขณะนี้ จึงเป็นเรื่องที่มีเสน่ห์โดนใจผู้คนในพื้นที่ โดยกล่าวว่า “ใช่แล้ว” บ้าง “ใช่เลย” บ้าง เพราะทำให้เขามีความสุขและสำนึกในศักยภาพของตัวเอง ตลอดจนภราดรภาพและสามัคคีธรรมที่เกิดขึ้น ตามปรกต่องค์กรของรัฐซึ่งเป็นองค์กรใช้อำนาจรวมศูนย์ตามแนวดิ่งยากที่จะเข้าใจและสามารถทำงานตามแนวราบกับพื้นที่ โชคดีที่ประเทศไทยมีการจัดตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระที่สามารถสนับสนุนการทำงานของพื้นที่ในแนวราบได้ เช่น พอช. สสส. สปสช. สช. สภาพัฒนาการเมืององค์กรเหล่านี้จะช่วยถักทอองค์กรของรัฐเข้ามาทำงานกับพื้นที่ (ตามรูปที่ ๕)

ในอนาคต องค์กรของรัฐจะปรับตัวไปทำงานสนับสนุนพื้นที่เชิงนโยบายและเชิงวิชาการ ซึ่งจะทำให้ทั้งพื้นที่และองค์กรมีความเข้มแข็ง

**การถักทอกันทางสังคมทำให้เรื่องที่เป็นไปไม่ได้เป็นไปได้
(Social weaving makes the impossible possible)**

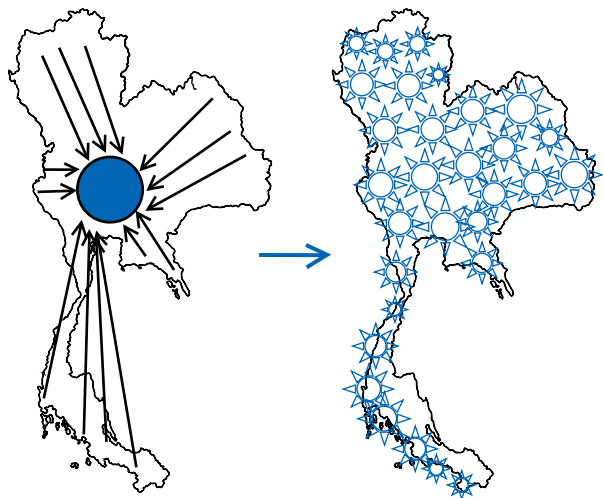
เรื่องยาก ๆ เช่น การแก้ไขความยากจนและความยุติธรรมในสังคม ไม่มีอำนาจใดทำให้เป็นไปได้ แต่การถักทอกันทางสังคมทำให้เรื่องที่เป็นไปไม่ได้เป็นไปได้

ในสถานะที่ซับซ้อนและยาก เรื่องจึงดูเหมือนกลับตาลปัตร คืออำนาจกลับไม่มีอำนาจ (ที่จะทำให้สำเร็จ)

การไม่มีอำนาจกลับเป็นอำนาจ (ที่จะทำให้สำเร็จ) หรือเป็นอำนาจแห่งการไม่มีอำนาจ การถักทอทางสังคมมีพลังอำนาจในตัวเองชนิดที่อำนาจรัฐและอำนาจเงินไม่มี

การจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด เมื่อขยายไปเต็มทีและเกิดการถักทอกันทางสังคมจะสร้างสัมพันธ์ภาพใหม่บนพื้นแผ่นดินไทย ที่คนไทยทุกคนมีศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์เสมอกัน มีศักยภาพในตัวเอง สามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำด้วยภราดรภาพในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง ดังในรูปที่ ๗ ความสุข ความสร้างสรรค์ และความสงบเย็นก็จะบังเกิดขึ้น

(ก) การปกครอง
โดยรวมศูนย์อำนาจ

(ข) การจัดการตนเอง
ของชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด
และการถักทอทางสังคม

รูปที่ ๗ จากการรวมศูนย์อำนาจ (ก) สู่สัมพันธ์ภาพใหม่แห่งการถักทอกัน
ทั้งแผ่นดิน (ข)

ในระบบที่อำนาจรวมศูนย์ (รูปที่ ๗ ก) จะเกิดความเครียดในระบบ มีความขัดแย้งและรุนแรงสูง แต่ถ้าอำนาจกระจายไปอย่างทั่วถึง (รูปที่ ๗ ข) ก็เกิดความสงบเย็น

ตามปรกติในธรรมชาติ ถ้ามีความเหลื่อมล้ำในศักยภาพหรืออำนาจมาก เช่น ความแตกต่างของประจุไฟฟ้าระหว่างก้อนเมฆหรือระหว่างก้อนเมฆกับแผ่นดิน ก็เกิดความรุนแรงขึ้น คือฟ้าแลบหรือฟ้าผ่า ความเหลื่อมล้ำระหว่างความดันในแผ่นดิน ในภูเขา ก็ทำให้แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น

ในสังคมต่าง ๆ เมื่อมีความเหลื่อมล้ำเรื่องอำนาจมากเกินไป ประชาชนก็จะรวมตัวกันก่อการกบฏ หรือปฏิวัติประชาชน แต่บ่อยๆ ครั้ง แม้ประชาชนรวมตัวกันโค่นล้มรัฐบาลได้สำเร็จ แต่จัดการปกครองไม่ได้ ยิ่งสังคมปัจจุบันที่สลับซับซ้อนและยาก การจัดการให้สำเร็จยิ่งยาก การจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัด ข้ามเลยการโค่นล้มกันด้วยความรุนแรง แต่อาจจัดการไม่ได้ ไปสู่การจัดการตนเอง ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนที่ ๔

๑๑.

ประชาธิปไตยควอนตัม (Quantum Democracy)

สัมพันธภาพใหม่บนผืนแผ่นดินไทยที่มากับการจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด เป็นเรื่องใหญ่มาก เป็นประชาธิปไตยที่มีเนื้อหาที่ประชาชนเข้าไปจัดการตนเอง ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องหนึ่งคนหนึ่งเสียง (One man one vote) เช่น ประชาธิปไตยตะวันตก เท่านั้น

สหรัฐอเมริกาและยุโรปซึ่งก็เป็นประชาธิปไตย แต่กำลังวิกฤตขนาดหนักเพราะอำนาจทางการเมืองด้านอำนาจเงินขนาดใหญ่ไม่ได้หรือที่แท้กลับร่วมมือหรือตกอยู่ในอำนาจเงิน อำนาจเงินและอำนาจรัฐได้นำไปสู่สงครามโลก ๒ ครั้ง และสงครามอื่น ๆ อีก ทำให้สูญเสียชีวิตของเพื่อนมนุษย์ไปหลายร้อยล้านคน ยังก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมจนเกิดสภาวะโลกร้อนและก่อให้เกิดภัยอันตรายต่าง ๆ ขณะนี้ระบบทุนนิยมก็กำลังกินตัวเอง ดังที่กำลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาและยุโรป และกำลังลามไปทั่วโลก ความหวังที่จะแก้ไขมีน้อย เพราะเป็นวิกฤตเชิงระบบ

ทั้งหมดแสดงว่า ประชาธิปไตยตะวันตกแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงไม่มีพลังเพียงพอที่จะต้านพลังมหาศาลของอำนาจเงิน เพราะเมื่อเลือกได้

ผู้แทนไปแล้ว ผู้แทนจำนวนน้อย ๕-๖ ร้อยคนเหล่านี้ก็ตกอยู่ใต้อำนาจเงินได้ง่ายจำนวนลอบบียิสต์มีมากกว่านักการเมืองหลายเท่า ระบบทั้งหมดจึงดำเนินไปด้วยโลหะ โทสะ โมหะ กล่าวคือ เงินขนาดใหญ่เป็นตัวแทนของโลหะ อำนาจอัฐที่ใช้ความรุนแรงคือตัวแทนของโทสะ และที่ท่าลงไปในนั้นเพราะความหลงไปหรือโมหะ ไม่รู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว

โลกที่ขับเคลื่อนด้วยอภุศลมูลย่อมต้องวิกฤตเป็นธรรมดา จะพ้นวิกฤตไปไม่ได้

สัมพันธภาพใหม่บนผืนแผ่นดินไทยที่มากับการจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด เป็นประชาธิปไตยทางตรงที่คนในพื้นที่เข้ามาจัดการในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของเขาเอง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม

ความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงกับประชาธิปไตยแห่งการจัดการตนเองของพื้นที่ก็คือ ประชาธิปไตยแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงทำงานอยู่บนส่วนบนของสังคม หรือลอยตัวอยู่ข้างบน ถูกอำนาจเงินจับกินได้ง่าย จึงเสียศูนย์ เหมือนการพยายามสร้างพระเจดีย์จากยอดซึ่งมีแต่จะพังลง ส่วนประชาธิปไตยแห่งการจัดการตนเองของพื้นที่นั้นเอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง ชุมชนท้องถิ่นนั้นคำนึงถึงการอยู่ร่วมกัน มีความเป็นกลุ่มก้อนทางสังคมที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ต่างจากสังคมข้างบนซึ่งลอยตัวแบบไร้ราก การจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัด เป็นการจัดการรวมหมู่ ไม่เป็นปุยให้ความเห็นแก่ตัวองกงามเหมือนสังคมข้างบน จึงทำให้การอยู่ร่วมกัน

อย่างสมดุลระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม เป็นไปได้ซึ่งเป็นไม่ได้เลยในประเทศส่วนใหญ่ในขณะนี้

ต่อไปโลกจะค้นพบว่าประชาธิปไตยแบบตะวันตกนั้นล้าสมัยเสียแล้ว ดังที่อังกฤษและสหรัฐอเมริกาไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำลงได้ เพราะเป็นประชาธิปไตยแบบก่อนอำนาจ ส่วนประชาธิปไตยของพื้นที่จัดการตนเองนั้นเป็น**ประชาธิปไตยแบบควอนตัม (Quantum Democracy)** ซึ่งจะอธิบายต่อไปดังนี้

ในวิทยาศาสตร์แบบเก่านั้นมองอะไรแบบตายตัว เช่น อะไรที่เป็นวัตถุก็ต้องเป็นก้อนมีน้ำหนัก จับต้องได้ อะไรที่เป็นแสงก็เป็นคลื่นพลังงานไม่มีน้ำหนัก ไม่มีขนาด จับต้องไม่ได้

แต่วิทยาศาสตร์ใหม่พบว่าความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น ทฤษฎีควอนตัมพบว่าแสงอาจเป็นอนุภาคคือวัตถุหรือคลื่นก็ได้ในขณะเดียวกัน

รูปที่ ๘ แสงอาจเป็นก้อนหรือคลื่นก็ได้ในขณะเดียวกัน ตามทฤษฎีควอนตัม

ประชาธิปไตยแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงนั้นมองอำนาจเหมือนเป็นก้อนที่ประชาชนยกให้นักการเมืองไป แล้วนักการเมืองก็ไปตกอยู่ในโลภะ โทสะ โมหะ ของตัวเอง ภายใต้อิทธิพลของเงินขนาดใหญ่ อำนาจทางการเมืองแบบเป็นก้อนจึงล้าสมัยเป็นวิทยาศาสตร์เก่า

ส่วนประชาธิปไตยแบบพื้นที่จัดการตนเองนั้นมองอำนาจแบบทั้งเป็นก้อนและเป็นคลื่น เป็นก้อนก็คือยังมีส่วนของการเลือกตั้งแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ แต่ขณะเดียวกัน อำนาจเป็นคลื่นที่อยู่ในตัวประชาชนทุกคนที่เข้ามาจัดการตนเอง จึงเรียกว่าเป็นประชาธิปไตยแบบควอนตัม (Quantum Democracy) ประชาธิปไตยแบบควอนตัมที่ประชาชนจำนวนมากที่สุดเข้ามามีส่วนในการจัดการตนเองในระดับต่าง ๆ จะต้องมีคุณภาพดีกว่าประชาธิปไตยแบบเก่า ๆ ที่เพียงแต่ยกก้อนอำนาจไปให้นักการเมืองเท่านั้น

หวังว่าการจัดการตนเองของแผ่นดินไทยจะช่วยให้ประเทศไทยพ้นวิกฤต ทั้งวิกฤตในตัวเองและวิกฤตโลก วิกฤตโลกเป็นวิกฤตใหญ่ที่ประเทศหนึ่งประเทศใดจะรอดได้ยาก สัมพันธภาพใหม่บนผืนแผ่นดินไทยจะทำให้เกิดพลังบูรณาการมหาศาลที่ทำให้ประเทศไทยรอดจากวิกฤตโลกได้ และเมื่อประชาธิปไตยแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงล้มเหลวลงในประเทศส่วนใหญ่ โลกอาจจะได้เรียนรู้ประชาธิปไตยแบบพื้นที่จัดการตนเอง

ที่ผมเขียนขึ้นมาทั้งหมดนี้ไม่ได้คิดขึ้นเองลอย ๆ แต่เอามาจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เขาลงมือปฏิบัติจริง ๆ และได้ผลจริง ๆ การคิดขึ้นลอย ๆ มีความเสี่ยงต่อความไม่สมจริง ในครั้งพุทธกาลมี

เจ้าลัทธิความคิดใหญ่ ๆ อยู่ประมาณ ๖ สำนัก ของพระพุทธองค์จึงยังยืนคงทนต่อการพิสูจน์ พระพุทธองค์บรรลุธรรมจากการปฏิบัติแล้วอธิบายจากผลที่เกิดขึ้นจึงไม่ผิดพลาด และเป็นความรู้ที่อัศจรรย์อย่างไม่น่าเชื่อ ท่านมหาตมะคานธีกล่าวว่า “ถ้าคุณเรียนจากตำรา คุณได้ความรู้ ถ้าคุณเรียนจากประสบการณ์ คุณได้ปัญญา” โลกเอียงมาให้ความสำคัญกับความรู้จากการคิดมากเกินไป การคิดโดยไม่ผ่านการปฏิบัติ อาจไม่สมจริง อาจแยกส่วน อาจสุดโต่ง หรือแม้อาจหยาบคาย แต่การพยายามทำงานให้ได้ผลจะต้องคิดถึงคนอื่นและสิ่งอื่นเสมอ ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องจากการลองผิดลองถูก เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง ในที่สุดเมื่อได้ผลดี (ปฏิเวธ) ก็รู้วาทฤษฎี (ปริยัติ) และการปฏิบัติ (ปฏิบัติ) นั้นถูกแล้ว ถ้ายังไม่ได้พิสูจน์ด้วยการได้ผลดี ทฤษฎีและการปฏิบัติใด ๆ ก็ยังเชื่อไม่ได้ว่าดีจริง

หวังว่าจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ของชาวบ้านกันมากขึ้น

เรื่องชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง มาจากประสบการณ์ของชาวบ้านว่าเป็นเรื่องที่ดีและโดนใจเขา เขาจึงพากันทำมากขึ้น ๆ

๑๒.

การส่งเสริมการจัดการตนเอง ของแผ่นดินไทย

ถ้าเข้าใจและเห็นคุณค่าของการจัดการตนเองของพื้นที่ว่าเป็นทางรอดของประเทศก็สามารถช่วยกันส่งเสริมการจัดการตนเองของแผ่นดินไทยด้วยประการต่าง ๆ เช่น

(๑) ส่งเสริมด้วยการสื่อสาร การสื่อสารทุกประเภทโดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ควรไปนำตัวอย่างของการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น จังหวัด มาสู่การรับรู้กันอย่างกว้างขวาง

(๒) หนึ่งหน่วยงานต่อหนึ่งตำบล เรามีหน่วยงานต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นกรมกองในกระทรวงต่าง ๆ คณะวิชาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ บริษัทธุรกิจ มูลนิธิ องค์กรพัฒนาเอกชน เรามีตำบลทั้งหมดประมาณ ๘,๐๐๐ ตำบลแค่นั้นเอง เรามีหน่วยงานต่าง ๆ มากเกินไปที่หนึ่งหน่วยงานจะทำงานกับหนึ่งตำบลได้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ ตำบลเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ประกอบด้วยทั้งท้องถิ่น คือ อบต. ที่มีสถานภาพทางกฎหมาย กับหมู่บ้านหรือชุมชนอีกประมาณตำบลละ ๑๐ หมู่บ้าน ชุมชนเป็นภาคประชาชน หน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริม ๑ ตำบล ก็เท่ากับส่งเสริม ๑๐ ชุมชนไปด้วย ถ้าทำได้ทั่วประเทศก็คือ ๘,๐๐๐ ตำบล

๘๐,๐๐๐ หมู่บ้าน การส่งเสริมไม่ใช่การเข้าไปสั่งสอนหรือการเอาเงินไปให้ แต่เป็นการไปเป็นภาคีของการพัฒนาโดยการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

(๓) ชุมพลึงในจังหวัด ในแต่ละจังหวัดมีชุมพลึงเพื่อการพัฒนาอันมหาศาล ทั้งชุมกำลังภาคราชการ ภาคธุรกิจ และภาควิชาการ ขบวนการจังหวัดจัดการตนเองควรรวมชุมพลึงเหล่านี้เข้ามาให้มากที่สุด

(๔) การพระศาสนากับการจัดการตนเองของพื้นที่ ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ และพุทธศาสนาก็เป็นของดี แต่มีความเสื่อมเสียทางศีลธรรมเต็มไปหมด ไม่ว่าพระจะสอนอย่างไร ๆ ก็ไม่ได้ผล พุทธศาสนานั้นนิยมความเสมอภาคและประชาธิปไตย ดูได้จากวินัยสงฆ์ แต่สังคมไทยมีโครงสร้างแนวดิ่ง โครงสร้างแนวดิ่งทำให้ศีลธรรมไม่ดี ยิ่งโดนกระหน่ำด้วยอำนาจทุนนิยมซ้ำเติม ความเสื่อมเสียทางศีลธรรมก็ยิ่งมีมากขึ้น ทำให้พุทธศาสนาไม่สามารถเปล่งประกายเท่าที่ควร ถ้าพระคุณเจ้าได้ศึกษาเรื่องราวการจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ จะเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในสังคม จากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไปเป็นความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนามากกว่า ถ้าชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง ศีลธรรมจักบังเกิดทั่วแผ่นดิน พระสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้ชิดประชาชนจะเห็นความจริงในข้อนี้มากกว่าพระผู้ใหญ่ทรงสมณศักดิ์สูง ๆ ถ้าพระสงฆ์ในพื้นที่จะร่วมกับประชาชนในกระบวนการจัดการตนเอง โดยคงความเคารพพระผู้ใหญ่ไว้ ท่านก็คงจะไม่ว่าอะไร แต่จะเพิ่มพลังที่เป็นคุณอย่างมหาศาล ทั้งนี้เป็นไปตามหลักอปริหานิยธรรมนั่นเอง

(๕) ธุรกิจเพื่อสังคมกับการส่งเสริมการจัดการตนเองของพื้นที่

งานเพื่อสังคมมีมาก แต่เงินมีน้อย มีการค้นพบว่า ถ้าทำธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) คือทำธุรกิจที่มีผลกำไรด้วย ทำประโยชน์ต่อสังคมด้วย เป็นวิธีการที่ทำให้ทำประโยชน์ได้มากและยั่งยืน ในอนาคตคงจะมีคนรุ่นใหม่ไทยทำธุรกิจเพื่อสังคมกันมากขึ้น การทำเพื่อสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ไปส่งเสริมการจัดการตนเองของชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด

(๖) กลไกประสานงาน

(ก) ในระดับจังหวัด ในระดับจังหวัด ทุกจังหวัดควรจะมีกลไกประสานงานที่ถักทอทุกฝ่ายเข้ามาทำงานร่วมกัน ดังที่จังหวัดอำนาจเจริญสามารถระดมคนประมาณ ๑๕,๐๐๐ คน ซึ่งมีตัวแทนจากทุกตำบลในจังหวัดและภาคส่วนต่าง ๆ มาร่วมทำธรรมนูญของคนอำนาจเจริญในการจัดการตนเอง หรือจังหวัดเชียงใหม่ในการดึงภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมขับเคลื่อน เรื่องเชียงใหม่จัดการตนเอง กลไกประสานงานในจังหวัดไม่ควรจะเริ่มต้นด้วยการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เพราะถ้าแต่งตั้งคนที่ไม่เหมาะสมจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนต่อไป แต่ภาคีต่าง ๆ ควรมาร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ แล้วจะปรากฏขึ้นเองว่าใครที่มีฉันทะและบุคลิกเหมาะสมที่จะเป็นผู้ประสานงานซึ่งได้รับการยอมรับจากภาคีต่าง ๆ กลไกประสานงานในระดับจังหวัดต้องมีงบประมาณค่าใช้จ่าย ถ้าภาคีต่าง ๆ ในจังหวัดช่วยกันออกได้จะเป็นเรื่องที่ดี แต่ถ้ายังไม่ได้ องค์กรในส่วนกลางตามที่กล่าวในข้อ (ข) ข้างล่างนี้ควรสนับสนุนไปก่อน

(ข) ในส่วนกลาง เมืองครของรัฐที่เป็นอิสระหลายองค์กรที่กำลังสนับสนุนการจัดการตนเองของพื้นที่ อันได้แก่ พอช. สสส. สปสช. สช. สภาพัฒนาการเมือง องค์กรเหล่านี้มีงบประมาณมากน้อยต่างกัน แต่มีใจเดียวกัน คือสนับสนุนการจัดการตนเองของแผ่นดินไทย ทั้ง ๕ องค์กรนี้กำลังร่วมมือกันอยู่แล้ว ถ้ากระชับให้แน่นแฟ้นขึ้นจะเป็นพลังมหาศาลในการสร้างสัมพันธ์ภาพใหม่บนผืนแผ่นดินไทย ควรร่วมกันลงขันสร้างองค์กรกลางเพื่อการประสานงานการส่งเสริมการจัดการตนเองของพื้นที่เพื่อทำงานต่อเนื่องในระยะยาว จะเป็นในรูปแบบของมูลนิธิหรือสถาบันก็ตาม และต้องคิดถึงการที่ต้องช่วยประเทศอื่น ๆ ด้วย เพราะประเทศส่วนใหญ่จะวิกฤต

(๗) การปฏิรูปการงบประมาณที่เอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ประเทศไทยพัฒนาโดยเอากรมเป็นตัวตั้ง จึงรวมศูนย์และแยกส่วนดังกล่าวแล้ว ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนที่ ๘ มีการคำนึงถึงการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งที่เรียกว่า AFP (Area Function Participation) แต่ไม่ได้มีเวลาคิดถึงระบบและกลไกที่จะทำให้เป็นจริง ควรมีการปฏิรูปการงบประมาณที่เอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่ไปส่งเสริมการจัดการตนเองของพื้นที่อย่างแรง

สรุป

บนเส้นทางแห่งการจัดการตนเองของแผ่นดินไทย

ประเทศไทยเปรียบประดุจติดอยู่ในหลุมดำแห่งสภาวะวิกฤต และไม่สามารถหลุดออกไปได้ ทั้งนี้เพราะโครงสร้างอำนาจ ไม่ว่าจะต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองกันที่ส่วนบนอย่างไร ๆ ก็ออกจากหลุมดำแห่งสภาวะวิกฤตไม่ได้ เพราะโครงสร้างการรวมศูนย์อำนาจการปกครองยังเหมือนเดิม การรวมศูนย์อำนาจการปกครองเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาใหญ่ ๆ ของประเทศอย่างน้อย ๖ ประการ คือ (๑) ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอ แทนที่จะแก้ปัญหาได้เอง ต้องให้ส่วนกลางเป็นผู้แก้ ซึ่งแก้ไม่ได้และหมดเปลืองมาก (๒) เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจที่รวมศูนย์กับความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีปัญหาความรุนแรงชายแดนใต้เป็นตัวอย่าง (๓) ระบบรัฐอ่อนแอเพราะใช้อำนาจมากกว่าปัญญา (๔) คอร์รัปชันสูงมากและแก้ไม่ตก อำนาจเข้มข้นที่ไหนคอร์รัปชันคดคิ่นที่นั่น (๕) ทำให้การต่อสู้ชิงอำนาจทางการเมืองระดับบนรุนแรง เพราะใครชนะกินรวบหมดทั้งประเทศ (๖) ทำรัฐประหารได้ง่าย

ประเทศที่รวมศูนย์อำนาจจึงมีความเครียดในตัว ขัดแย้ง และรุนแรงได้ง่าย จึงควรกระจายอำนาจไปให้ประชาชนโดยทั่วถึง การ

จัดการตนเองของชุมชน ของท้องถิ่น และของจังหวัด เป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญอย่างกว้างขวาง เป็นประชาธิปไตยที่มีคุณภาพมากกว่าเพียงแต่ว่าหนึ่งคนหนึ่งเสียง อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นต้นแบบเสรีภาพและประชาธิปไตย ขณะนี้กำลังขาดความเป็นธรรมและเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างใหญ่หลวง เพราะประชาธิปไตยแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงไม่มีพลังเพียงพอที่จะยับยั้งความไม่ถูกต้องที่มาจากอำนาจเงินขนาดใหญ่ได้

ชุมชนจัดการตนเอง ท้องถิ่นจัดการตนเอง จังหวัดจัดการตนเอง เป็นการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่เอาอย่างอื่นเป็นตัวตั้งมาเป็นการเอาการอยู่ร่วมกัน (Living together) ทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นตัวตั้ง

นี่เป็นประเด็นที่สำคัญยิ่ง เพราะโลกไม่ได้เอาการอยู่ร่วมกันเป็นตัวตั้ง ถึงจะพัฒนาความรู้และวิทยาการอย่างมหัศจรรย์เท่าใด ๆ โลกก็ไม่สมดุลและเกิดวิกฤตใหญ่ วิกฤตใหญ่ของโลกโดยสรุปคือวิกฤตแห่งการอยู่ร่วมกัน เพราะไม่ได้เอาการอยู่ร่วมกันเป็นเป้าหมาย

ชุมชนท้องถิ่นมีสัญญาตมแห่งการอยู่ร่วมกัน การพัฒนาที่เอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง โดยเฉพาะเมื่อคนในพื้นที่เข้ามาจัดการตนเอง ก็ย่อมต้องทำตามสัญญาตมแห่งการอยู่ร่วมกัน การจัดการความรู้และวิทยาการใด ๆ ที่เกิดขึ้นก็ย่อมเป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

เป็นโชคดีของประเทศไทยที่ตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ท่ามกลางกระแสโลกอันเชี่ยวกราก ชาวบ้านไทยได้ค้นคว้าวิจัยว่า วิถี

ชีวิตอย่างไรจึงจะสมดุล ด้วยการปฏิบัติจริง บัดนี้เขาค้นพบแล้ว และนำมาสู่เส้นทางแห่งการจัดการตนเองของแผ่นดินไทย ประกอบกับเกิดมีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระหลายองค์กรที่สามารถทำงานในแนวราบได้ เข้าไปสนับสนุนพื้นที่ในการจัดการตนเอง กระบวนการจัดการตนเองบนผืนแผ่นดินไทยกำลังดึงดูดองค์กรต่าง ๆ ทั้งทางแนวดิ่งและแนวราบ เข้ามาถักทอกันเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพใหม่บนผืนแผ่นดินนี้ สัมพันธภาพที่อยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค ภารดรภาพ สามัคคีธรรม สันติธรรม และการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเพื่อยังให้เกิดความสำเร็จและความสุข

การถักทอกันทางสังคมเช่นนี้มีพลังมหาศาล ทำให้เรื่องที่เป็นไปไม่ได้เป็นไปได้ เรื่องนั้นก็คือการสร้างความเป็นธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน

เส้นทางแห่งการจัดการตนเองของแผ่นดินไทยเป็นสันติวิธีพบอย่างแท้จริง ทางนี้เปิดกว้างสำหรับคนไทยทุกคน เพื่อเดินไปสู่ความสวัสดิ์ร่วมกัน

